

Intervencions museogràfiques a Catalunya el 2013 i 2014

F. XAVIER MENÉNDEZ i PABLO

Necròpolis paleocristiana prop de la Tabacalera, Tarragona, que gestiona el Museu nacional d'Arqueologia de Tarragona. La nova remodelació museogràfica fou inaugurada el 18 de maig de 2013. Fotografia: X. Menéndez.

INTRODUCCIÓ

Ja es pot qualificar com un clàssic el servei que la revista *Mnemòsine* realitza cada dos anys de cronificar les darreres novetats museogràfiques del país. Aquest cop és ja la quarta vegada. Ho hem fet des del número 5 i hem abastat els anys 2008 i 2009 (número 5), 2010 i 2011 (número 6), i 2011 i 2012 (número 7). Ara toca repassar el segon semestre del 2012, el 2013 i pràcticament tot el 2014. El que pretenem, com és sabut, és recollir les realitzacions museogràfiques (nous museus i noves exposicions permanents en museus, monuments i centres afins) operades en els darrers dos anys, així com els projectes en curs.

Es tracta d'entrada d'una simple enumeració –l'espai a la revista és limitat–, però volem anar més enllà i no només oferir un simple llistat, sinó que pretenem il·lustrar el pols museogràfic del país

en el context actual de crisi i retallades. Volem analitzar què està passant en un país on els museus estan reculant (menys visitants, menys personal tècnic –i menys directors–, menys pressupost, menys horaris d'obertura, menys ajuts de les administracions), però on s'estan fent, malgrat la crisi, noves i ambicioses apostes museogràfiques, i sense tancar, pràcticament, cap centre dels que hi ha avui. En aquest sentit, també volem abordar l'estat dels grans projectes públics en marxa.

Les limitacions d'espai, com a les anteriors vegades, obliga a la concisió, a la brevetat i a la simplificació de cada cas, tot i que la suma final de tots els casos recollits ha derivat realment en una crònica molt extensa. Ens hem basat, com sempre, en notícies de premsa i webs, recollides i consultades al llarg de dos anys, i en algunes trucades telefòniques. Tot plegat provocarà algunes imprecisions i afirmacions ja superades en el temps. També hi

haurà omissions involuntàries sobre realitzacions que desconeixem. Una vegada més, demanem disculpes per avançat.

ESCENARI DE PARTIDA

La informació que hem anat recollint ens permet –a partir dels projectes realitzats i del context institucional en què estem– definir un escenari de partida general amb una sèrie de punts força que caracteritzen els anys 2013 i 2014, dintre del context de crisi en què encara estem, i que condiciona les novetats en museografia d'aquest període, com veurem.

- El 2014 és l'any de l'arrencada de l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural, que, en relació amb els museus i monuments de la Generalitat, es proposa prioritzar les estratègies destinades a incrementar els públics i els ingressos per productes i serveis, sobretot en aquells centres que tinguin un potencial turístic més gran. Amb tot, l'aspecte més positiu ha estat la convocatòria i resolució per concurs públic de la direcció de quatre museus: MAC, MNACTEC, Md'AG i MHC.
- El nou Pla de museus anunciat el 2012 no ha estat desenvolupat. El desplegament de les xarxes temàtiques i territorials i dels respectius SAM avança molt lentament i es desconeix encara el model final proposat. Mentrestant, han desaparegut les subvencions de concurrència competitiva de la Generalitat destinades als museus registrats (com el 2011, no s'han convocat el 2013 i el 2014; sí que es van convocar el 2012). L'octubre del 2014 es va anunciar la presentació del nou Pla de museus per al gener del 2015.
- Els museus nacionals perden perfil propi (excepte el MNAC). Els nous museus integrats a l'Agència (MNACTEC, MAC i MHC, que hauran de bastir en el futur un únic museu nacional d'història) han perdut personalitat jurídica, pressupost, personal, seus i autonomia. La

transferència de personal a l'estructura central de l'Agència ha deixat aquests museus en la indigència.

- Pel que fa a les grans institucions culturals del país (quant a museus, ens referim principalment al MNAC i al MACBA), els anys 2012-2014 han estat determinants per les fortes retallades aplicades pel Ministeri de Cultura a les aportacions ordinàries, que s'han afegit a les no menys intenses que ja havia anat aplicant la mateixa Generalitat. L'Ajuntament de Barcelona ha auxiliat la Generalitat amb noves aportacions econòmiques als centres, que comportaran un reforç municipal en la seva governança (cas del MACBA, no del MNAC).
- A escala local, es nota que ha acabat el gran cicle de projectes museístics locals que tenien un llarg recorregut i que han culminat recentment (2011: Cerdanyola, Amposta...; 2012: Vilafranca del Penedès, Palafrugell, Tortosa...). El darrer a culminar un projecte ha estat Sitges (2014). En molts casos, es tracta de realitzacions que han disposat d'aportacions externes importants (FEDER i Govern espanyol, sobretot). Malgrat la finalització d'aquest cicle, els ajuntaments segueixen obtenint subvencions FEDER per a propostes més o menys museístiques i de vegades poc sostenibles, com veurem.
- També es detecta en l'àmbit local l'interès per noves formes o tipologies d'equipaments patrimonials, que s'allunyen del format museu i que s'assemblen més a centres d'informació turística. Aquests nous centres poden incorporar exposicions permanents, o bé s'integren en nous centres d'interpretació o en museus ja existents.
- Els ajuntaments titulars de museus estan aguantant els centres reduint autonomia (estan desapareixent els organismes autònoms), personal, serveis escolars, activitats, pressupost i horaris de visita. Alguns centres han prescindit del personal però no han tancat,

Museu Maricel de Mar. Sitges. Imatge del dia de la inauguració, 22 de desembre de 2014. Fotografia: X. Menéndez.

perquè s'ha traspassat la gestió a altres centres. Altres museus s'han després dels directors, i ha començat a proliferar el model d'un sol director per a dos museus i el de museu sense director. En aquest sentit, és cert que els museus no han tancat portes, llevat d'algunes antenes o centres d'interpretació que en depenen i que ara només obren per a visites concertades.

- Si haguéssim de definir la icona més representativa de les noves museografies del 2013, segur que ens posaríem tots d'acord: el Centre Cultural del Born (Barcelona). Després d'onze anys d'espera, la seva inauguració i l'espectacular èxit de públic han estat un punt d'inflexió en la museologia catalana, i en el

moment oportú mercès a l'exitós context del Tricentenari 1714-2014.

- Precisament, un dels paradigmes del període que analitzem és el Tricentenari, que va esdevenir el principal camp d'actuació de la Generalitat de cara al 2014. A partir de la Ruta 1714 s'estan museïtzant espais i creant centres d'interpretació. D'aquí a un o dos anys estarem en condicions de valorar què ha quedat, museogràficament parlant, de l'esmentada ruta. En contrast, la xarxa d'espais de Memòria Democràtica consolida la seva decadència.
- Mentrestant, Barcelona segueix sent un món a part. El canvi de govern municipal va suposar un canvi en les prioritats. S'ha accelerat

el Born, s'ha alentit el DHUB, s'ha congelat la xarxa del MUHBA (mentre es desplega el Pla Bàrcino) i es crea un nou museu: el de les Cultures del Món. La Diputació de Barcelona aporta la major part dels recursos per al nou museu i per al castell de Montjuïc. En canvi, el Museu Marítim no obté dotació, un cop acabades les obres, per poder produir el seu programa museogràfic. Però el debat museístic a la ciutat ha tingut dos altres pols: l'esplanada dels museus a Montjuïc i el projecte del nou museu Hermitage.

- Un altre tret característic del 2013 i el 2014, a Barcelona ciutat, ha estat la gran eclosió del Modernisme, amb la incorporació de nous espais visitables –la majoria privats– a l'actual oferta consolidada, que ha comportat en paral·lel sucosos debats com el del turisme massiu a la capital del país o el de l'entrada de pagament al Park Güell.
- Enmig d'aquest confús escenari, i sense deixar Barcelona, ha sorprès l'anunci de la Generalitat i de l'Ajuntament de crear el Museu d'Arquitectura (no previst al Pla de museus).
- En un any marcat per la commemoració dels cinquanta anys de la mort del museòleg Joaquim Folch i Torres, altres debats que han sacsejat el món patrimonial el 2013 i 2014 han estat les polítiques d'adquisicions (sobretot de fons literaris i fotogràfics) i l'ús privatiu dels museus per a generar ingressos (el cas del casament indi al MNAC o la desfilada de moda al Born).

Abans d'entrar en matèria, volem donar un cop d'ull a les xifres de visitants. Els museus i les col·leccions de Catalunya van registrar 21,6 milions de visites l'any 2013, segons la Generalitat. D'aquestes visites, 10,3 milions corresponen als cent dotze museus registrats i 11,2 a les 396 col·leccions obertes al públic. Això representa una reducció d'un 6% respecte dels més de 23 milions de visites l'any 2011. Les xifres del 2011, en canvi, van representar un 5% d'increment respecte de

l'any anterior. Si només mirem xifres de museus registrats, es constata un ritme decreixent (excepte el 2011): els 10,8 milions de visites de 2010 van passar a 11,4 el 2011, a 10,7 el 2012 i a 10,3 el 2013. Les xifres que proporciona la Diputació de Barcelona no són coincidents, ja que palesen un increment moderat però sostingut. La Xarxa de Museus Locals (65 centres de cinquanta-dos municipis de la província de Barcelona) va superar, l'any 2013, el milió de visites. Això representa un 3,8% d'increment respecte del 2012, un increment menor respecte de 2011 (4,8%) i 2010 (8,4%). Es constata un increment notable de visitants a les temporals i d'usuaris d'activitats. En canvi, es confirma el decreixement d'activitats i visites escolars. També es palesa a la XML, de 2012 a 2013, un manteniment dels pressupostos i de les plantilles dels centres, així com del seu índex d'autofinançament (16,5%).

Passem a relatar, una per una, les novetats museogràfiques que hem detectat en aquest període.

MUSEUS LOCALS

En el capítol dels museus impulsats principalment pels ajuntaments, començarem pels centres de nova creació.

Dos nous museus han estat inaugurats el 2013, a Almacelles i a Sant Carles de la Ràpita. El 10 de novembre de 2013 es va inaugurar el Museu d'Arquitectura i Urbanisme Josep Mas Dordal (MAU), a Almacelles (Segrià), impulsat per l'Ajuntament. El nou centre mostra l'evolució històrica de l'urbanisme tot centrant-se en les característiques del municipi. Està situat a l'antic edifici del liceu escolar d'Almacelles i pivota al voltant de la peculiar configuració urbanística del poble, una estructura reticular que manté des de la seva fundació, al segle XVIII, i que va motivar la declaració del centre històric com a BCIN. Plànols, llibres, documents originals i altres peces de l'època mostren com va néixer la vila nova d'Almacelles en el període de la Il·lustració. Per altra banda, a la primera planta també

Museu Cau Ferrat. Sitges. Planta pis. Imatge del dia de la inauguració, 22 de desembre de 2014. Fotografia: X. Menéndez.

s'ofereix un recorregut per l'evolució de diferents civilitzacions i la seva manera de concebre l'arquitectura i l'urbanisme. A la segona planta se situen dues sales per a projeccions, conferències o exposicions.

A partir de l'1 de desembre de 2013 es pot visitar el nou Museu del Mar de l'Ebre, a Sant Carles de la Ràpita, que ha impulsat i finançat l'Ajuntament, amb el suport del Museu de les Terres de l'Ebre, que ha elaborat el projecte museogràfic i que n'assumeix la gestió. L'equipament ofereix dues exposicions permanents pluridisciplinàries sobre el delta, i cinc interactius multimèdia sobre cinc eixos temàtics. Les obres de rehabilitació de les Casotes, l'edifici que acull el centre, van finalitzar el 2012, però no es va inaugurar fins a finals del 2013.

Voldria afegir un tercer centre, que per oblit no vam incloure a l'anterior crònica de la revista. El 30 de gener de 2011 es va inaugurar la primera fase del nou museu d'art contemporani de Sitges impulsat per la Fundació Stämpfli. El nou museu, que reuneix vuitanta obres de cinquanta-cinc artistes de vint-i-dues nacionalitats diferents, està gestionat pel Consorci del Patrimoni de Sitges, entitat mixta de l'Ajuntament i la Diputació que gestiona els museus de la ciutat (Cau Ferrat, Maricel...). L'Ajuntament ha cedit a la fundació privada dues plantes de l'Antic Mercat del Peix i una planta de Can Mec, uns 300 metres quadrats en total.

Altres museus inaugurats corresponen a projectes de renovació o d'ampliació de les antigues seus. Ens referim als casos de Roda de Ter (2003), de Bellmunt del Priorat (2013) i de Sitges (2014).

Museu Maricel de Mar. Sitges. Balconada sobre el mar. Imatge del dia de la inauguració, 22 de desembre de 2014. Fotografia: X. Menéndez.

Comencem amb Sitges, un projecte que ha culminat recentment. El 22 de desembre de 2014 es va inaugurar la nova permanent dels Museus de Sitges (Cau Ferrat i Maricel), impulsada pel Consorci del Patrimoni de Sitges (Ajuntament i Diputació de Barcelona), posant punt final a un llarg procés d'obres, amb un tancament de gairebé cinc anys. Després d'uns anys de polèmica i paràlisi, que comportaren la reelaboració del projecte el 2012, les obres –amb un pressupost global de 9 milions d'euro– van agafar velocitat de creuer, sense que els afectés gaire un nou ensurt: una nova paràlisi de les obres per motius administratius, a instància de la Generalitat, que va obligar la Diputació a modificar el contracte d'obres el març del 2013. El juny del 2013 es va fer públic un calendari de finalització que impli-

cava obrir el Cau Ferrat (tancat des de gener del 2010) i la casa Rocamora (que farà de vestíbul i distribuïdor dels dos espais museístics) l'hivern del 2013-2014, i el Maricel, l'estiu del 2014. Però la posada en marxa del nou projecte museogràfic i les necessitats de l'obra i la climatització de les sales, així com l'acurada restauració de mobles i altres peces han posposat la inauguració de la nova permanent. Mentrestant, però, els sitgetans van poder visitar els edificis, buits però acabats, en una jornada de portes obertes celebrada el 14 de juny de 2014. El projecte pretén recuperar el Cau Ferrat al seu estat original del 1933 (en destaquen els treballs de recuperació de les vidrieres i vitralls) i renovar totalment el discurs del Maricel, amb un recorregut didàctic i cronològic per la història de l'art.

El 28 de juny de 2013 es va inaugurar el nou edifici del Museu Arqueològic de l'Esquerda, a Roda de Ter, un cop finalitzades les obres de rehabilitació de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil. L'edifici es troba situat estratègicament a l'entrada del jaciment ibèric i medieval de l'Esquerda, que s'excava des de 1977, i se centrarà a contextualitzar el jaciment. L'obra civil de l'edifici ha durat tres anys i ha costat 1.351.000 milions d'euros (un milió aportat pel Ministeri de Foment mitjançant l'1% cultural). La resta ha anat a càrrec de l'Ajuntament. Amb el contenidor ja acabat i buit (la inauguració es va completar amb una exposició temporal), l'Ajuntament no ha pogut encara abordar el projecte museogràfic permanent, tot i tenir un FEDER concedit de 129.000 euros i d'una aportació de l'1% de la Generalitat corresponent a l'Eix Transversal (300.000 euros), que fins al juliol de 2014 (amb la signatura del conveni entre la Generalitat i CEDINSA), no s'ha activat. El museu confia en poder adjudicar el projecte executiu museogràfic i poder-lo produir al llarg del 2015.

El 6 de març de 2013 es va inaugurar el Museu de les Mines de Bellmunt del Priorat. El nou centre amplia el petit museu obert l'any 2002 per l'Ajuntament. Les obres del nou museu, que pertany a la xarxa del MNACTEC, han costat 564.000 euros (la meitat, sufragades per un FEDER, i la resta, per l'Ajuntament, la Generalitat i el MNACTEC). La visita permet recórrer 700 metres de galeries de la mina Eugènia, una explotació de galena i plom que va tancar el 1972. Els nous espais inaugurats consisteixen en les naus de l'antiga foneria i en la construcció d'un nou edifici de nova planta. S'han creat dos espais museogràfics, amb dues mostres permanents, una a l'antiga foneria, i una altra a l'espai del taller mecànic. També s'ofereix un audiovisual que mostra l'antiga caldera i com funcionava el forn.

Igualment, els anys 2013 i 2014 han estat anys de proliferació de nous centres d'interpretació.

L'any 2013 es van inaugurar dos nous centres d'interpretació que estan gestionats pel Museu de la Noguera (Balaguer). El 6 de maig de 2013 es

va inaugurar el Centre d'Interpretació de l'Or del Segre a Balaguer. L'espai, ubicat en l'edifici annex al Molí Fariner de l'Esquerrà, fa un recorregut per la història de l'explotació aurífera al riu Segre des d'època romana fins el segle XVII i convida el visitant a viure l'experiència dels autèntics buscadors d'or. El centre organitza tallers de cerca d'or amb àbac. El visitant pot experimentar i cercar palletes d'or en un safareig mitjançant un àbac i un petit sac amb arena aurífera del Segre que facilita el centre. La inversió en el projecte ha estat de 1,5 milions d'euros, que inclou la consolidació de l'edifici de l'antic Molí de l'Esquerrà i la construcció de l'annex on s'ubica el centre. El finançament ha estat aportat per la Diputació de Lleida, fons europeus (FEDER), la Generalitat i fons propis. Per altra banda, el 19 d'octubre de 2013 (tot i que va obrir les portes al públic el 14 de setembre) es va inaugurar el Seró Espai Transmissor, a Reguers de Seró (Artesa de Segre, Noguera), un centre d'interpretació que acull les restes d'un túmul megalític del tercer mil·lenni abans de Crist compost per una anella d'esteles-menhir amb representació antropomòrfica, recuperades en el marc de les obres del canal Segarra-Garrigues. La singularitat de l'espai recau en el fet que es tracta d'un edifici dissenyat per l'arquitecte Toni Gironès (que s'ha especialitzat darrerament en museïtzació de béns arqueològics), que a més de les funcions museogràfiques pròpies d'un centre d'interpretació, esdevé un centre cultural polivalent al servei de la població. L'obra ha obtingut un premi FAD el 2013. Patrimoni de la Generalitat utilitza el cas de Seròs (un centre adscrit, des del punt de vista patrimonial, al Museu de la Noguera, que pertany a un municipi diferent del del titular del museu) com a exemple de com haurien d'articular-se els centres d'interpretació: haurien de dependre, a efectes de gestió, i sobretot a efectes de conservació del fons, de museus registrats del seu territori.

El 24 de maig de 2013 es va inaugurar a Camarasa el centre Espai Orígens, destinat a la divulgació del patrimoni arqueològic del Montsec. Aquest centre està promogut per l'Ajuntament de Camarasa, conjuntament amb l'Associació Recerca i

Museu del Cau Ferrat. Sitges. Planta baixa. Imatge del dia de la inauguració, 22 de desembre de 2014. Fotografia: X. Menéndez.

Difusió del Patrimoni Històric (ARDPH) i el Centre d'Estudis del Patrimoni Arqueològic de la Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona (CEPAP-UAB). El projecte ha estat subvencionat, amb un import de 250.000 euros, pel Programa Leader, en el marc del Programa de Desenvolupament Rural de Catalunya 2007-2013 que impulsa el Departament d'Agricultura de la Generalitat per a la recuperació del patrimoni local com un element de dinamització turística i econòmica dels petits municipis rurals. El projecte consta de tres espais: a Camarasa, el centre d'interpretació (Espai Orígens); a Sant Llorenç de Montgai, el jaciment museïtzat de la Roca dels Bous (època Neandertal), que té el seu propi punt d'acollida; i també a Sant Llorenç, el Parc Arqueològic Didàctic, una instal·lació educativa i de lleure. El centre

disposa de sala de temporals, sala polivalent i agrobotiga. L'espai Orígens forma part de la Ruta dels Orígens que promou el turisme científic als Pirineus.

S'ha obert al públic el maig del 2013 l'Espai Montseny, un nou centre ubicat a Viladrau que mitjançant una oferta de projeccions audiovisuals sobre les seves riques tradicions i llegendes (les bruixes, els bandolers, les dones d'aigua, l'explotació del bosc) pretén promoure turísticament el Montseny. El nou equipament, promogut per l'Ajuntament, s'ubica a l'antic Centre Cultural Europeu de la Natura (obert el 1999 i tancat el 2012), ha costat 425.000 euros, i ha tingut el suport de la Generalitat, la Unió Europea, Turiespanya, l'Ajuntament i empreses.

El 3 d'agost de 2013 es va obrir a Olost el **Centre d'Interpretació sobre Bandolerisme** dedicat a Perrot Rocaguinarda, d'Oristà. El nou espai està ubicat al Centre Cívic i estarà obert al públic els caps de setmana al matí, amb la possibilitat de visites concertades fora de l'horari. El centre reuneix diferents plafons sobre el bandolerisme i sobre el bandoler Rocaguinarda i la seva època, amb el complement de dos vídeos. Aquesta nova proposta cultural s'inclou dins el projecte de promoció turística *Boscos de Bruixes i Bandolers*, en què participen els municipis d'Olost, Sant Feliu Sasserra, Sant Hilari Sacalm, Viladrau i Arbúcies. El projecte pretén explicar el fenomen de les bruixes i bandolers que va tenir lloc durant els segles XVI i XVII a Catalunya oferint productes turístics com els centres d'interpretació –a Sant Feliu se'n pot visitar un sobre les bruixes–, rutes a peu o esdeveniments com la fira d'Olost que té com a eix central la figura de Rocaguinarda.

El 6 de desembre de 2013 es va inaugurar el nou **Centre d'Interpretació de la Fàbrica Rogelio Rojo de Masquefa** (Anoia), coincidint amb la recuperació de la Festa de Sant Eloi. L'espai s'ubica en una nau de la fàbrica que l'Ajuntament ha rehabilitat i que narra, amb diversos plafons i fotografies, maquinària original i un audiovisual, les diferents fases de construcció de la fàbrica, els processos de producció, i el dia a dia dels treballadors avui. La fàbrica (que manufacturava fornitures metàl·liques i tota mena de complements metàl·lics per a roba) es va fundar el 1922 i va plegar el 2000. L'Ajuntament la va adquirir l'any 2002 per ubicar-hi diferents equipaments municipals. L'activitat econòmica i social de Masquefa va girar entorn de la fàbrica, situada al centre del poble, durant tot el segle XX. De cara al futur, el centre d'interpretació té previst ampliar-se progressivament a altres espais de la fàbrica.

El 31 de maig de 2014 es va inaugurar el **Centre d'Interpretació de Llagostera Can Caciques** (Gironès), un nou equipament situat al nucli antic, orientat a donar a conèixer la història local i cultural del municipi. El centre permet conèixer la vila medieval de Llagostera a partir de les restes

conservades, entre elles part de la muralla, i s'hi s'exposen els resultats de les investigacions arqueològiques que s'han realitzat al castell i a la vila. L'equipament, que també acull dependències municipals, disposa d'una superfície construïda de 208 metres quadrats, amb una sala d'exposicions de 122 metres quadrats. El finançament del centre prové de la Llei de barris (2009) i és la suma de dos projectes: la rehabilitació de Can Caciques (2010-2013) i la construcció d'un nou edifici annex (2013-2014). El primer projecte ha suposat una inversió total de 211.772,24 euros, finançat pel Pla de barris (Generalitat de Catalunya) i complementat per la Diputació i l'Ajuntament. El segon ha costat 298.520,93 euros, la meitat a càrrec d'un FEDER, i la resta a càrrec de la Generalitat i la Diputació (PUOSC) i de l'Ajuntament. Així doncs, el cost total del centre ha estat de 510.293,17 euros dels quals 413.180,01 euros han estat subvencionats per la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Girona, i els 97.113,16 euros restants han estat aportats per l'Ajuntament de Llagostera entre el 2010 i el 2014.

El 18 de juliol de 2014 es va inaugurar al Tarròs, al municipi de Tàrrrega (Urgell), el **Centre d'Interpretació Lluís Companys**, dedicat a la figura del president màrtir, natural de la localitat, que va presidir la Generalitat de 1933 a 1940. El Centre és fruit de la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Lleida i l'Ajuntament de Tornabous. El projecte ha tardat quatre anys des que la Generalitat va posar la primera pedra de l'obra de l'equipament el 2010. L'obertura estava prevista per a finals del 2010, però l'obra civil va acabar el 2013 i ara s'ha pogut materialitzar el projecte museogràfic, que ha costat 100.000 euros, gràcies a una aportació de la Diputació de 51.000 euros. L'edifici, valorat en 942.000 euros, tenia una subvenció del Departament de Governació de la Generalitat a través del fons FEDER, de 471.000 euros.

El 26 d'octubre de 2014 es va inaugurar l'**Espai Pedrolo**, un centre d'interpretació dedicat a l'escriptor Manuel de Pedrolo ubicat al castell de Concabella, al municipi de Plans de Sió (Segarra).

L'equipament inclou a la segona planta un centre d'estudis dedicat a l'escriptor (nascut als Plans de Sió), amb una sala de 30 metres quadrats dedicada a la investigació que acull el seu arxiu personal. La segona planta acull també un espai de 100 metres quadrats d'exposició permanent dedicat a la seva obra i pensament, la museïtzació del qual ha estat a càrrec del Museu Comarcal de Cervera. La planta baixa disposa també d'una sala de 100 metres quadrats dedicada a exposicions temporals. El projecte ha estat impulsat per l'Ajuntament i la Fundació Pedroló, i ha comptat amb una subvenció de 200.000 euros del programa Leader, a més d'altres fons de la Generalitat i municipals. En l'actualitat, el castell de Concabella acull els centres d'interpretació dels castells del Sió i d'aus dels Secans de Lleida, un centre d'atenció turística i altres equipaments.

Coincidint amb les Jornades de Patrimoni de setembre del 2013, s'ha obert al públic, gràcies al suport de la Diputació de Barcelona, l'Espai d'Interpretació del Cementiri d'Arenys de Mar, declarat BCIN. El centre, ubicat a l'entrada del cementiri, consta d'un espai d'acollida, amb plafons informatius i un audiovisual. El 3 de juliol de 2014 es va inaugurar la col·lecció permanent *Muxart, color i composició*, al Muxart Espai d'Art i Creació Contemporanis, un centre dependent de Museus de Martorell, que s'havia inaugurat com a equipament municipal el març del 2011, dedicat al pintor Jaume Muxart, i que ara ja disposa d'exposició permanent.

Per altra banda, s'han produït ampliacions o reformes de les exposicions permanents en museus existents.

El Museu de Granollers, de titularitat municipal, ha renovat les seves seus. L'1 de desembre de 2012 es va inaugurar el nou edifici de La Tela, el Museu de Ciències Naturals de Granollers. La construcció del nou edifici, de 2.055 metres quadrats, que connecta amb La Tela, la seu del museu que des del 1987 es dedica a la conservació, l'estudi i la divulgació de les ciències naturals, comporta la incorporació de nous espais polivalents que

amplia l'oferta del museu en quant a exposicions, propostes pedagògiques i investigació. Les obres del nou edifici, iniciades el febrer de 2011, han traslladat a la planta baixa el vestibul de recepció, la sala d'exposicions temporals i un espai pedagògic. Al soterrani se situa la sala polivalent, la reserva i el laboratori. A la planta primera s'ubica la sala d'exposició permanent, la biblioteca i el planetari. El planetari fou inaugurat un any més tard, el 14 de desembre de 2013. La nova instal·lació (la quarta a Catalunya) té una capacitat per a 40 persones i ha costat 28.000 euros, aportats per l'Ajuntament i la fundació privada AC de Granollers, que han signat un conveni per promoure un ampli programa escolar al voltant de l'astronomia. Per la seva banda, el 9 d'abril de 2013 es va inaugurar la nova exposició permanent del Museu de Granollers (la seu central), que amb el títol *Mirades i diàlegs. Fons del Museu de Granollers*, mostra una selecció eclèctica i no lineal del seu fons (unes seixanta peces), pertanyents a totes les èpoques i disciplines. Per altra banda, l'Ajuntament va obrir al públic, el 25 de novembre de 2014, el Centre d'Interpretació de la Tèrmica de Roca Umbert. Es tracta de l'espai de la "burra" (caldera) i turbines de l'antiga fabrica tèxtil, rehabilitada el 2011, i que ara ha estat objecte de museïtzació. La instal·lació, que estarà oberta al públic general els caps de setmana amb visites guiades, té tres audiovisuals.

El museus de Sant Cugat del Vallès han completat la seva xarxa amb dues seus més. El 15 d'octubre del 2013 es va inaugurar la nova permanent del Museu del Tapís Contemporani Casa Aymat. Es tracta d'una ampliació de l'antiga mostra (que passa de trenta-una peces originals a quaranta-tres), ara amb un nou discurs pedagògic i cronològic. El 13 de desembre de 2013 es va obrir al públic el Celler Cooperatiu, edifici modernista obra de Cèsar Martinell, després d'un complicat procés administratiu. Les obres, valorades en 489.382,27 euros i finançades pel Ministeri de Foment, van ser iniciades l'abril del 2011 i van acabar pràcticament el juny del 2012. L'edifici, però, no va ser recepcionat, i fins a la tardor del 2013 l'Ajuntament va exigir al ministeri que recepcionés l'obra

Vista aèria del Celler Cooperatiu de Sant Cugat del Vallès. Fotografia: Mané Espinosa. Museus de Sant Cugat.

perquè la constructora que ha rehabilitat l'edifici modernista, URCOTEX, pogués lliurar l'immoble a l'Ajuntament. Finalment, l'Ajuntament ha pogut recuperar i museïtzar l'espai, que mostra el procés industrial del vi tal com es feia a mitjans del segle xx. Paral·lelament, l'Ajuntament impulsa el Museu de les Matemàtiques (vegeu *infra*), mentre que sectors de la societat civil local reclamen un Museu Municipal d'Arts Plàstiques i Visuals amb el nom i el fons de l'artista Pere Formiguera.

El 5 de juliol de 2014 s'han inaugurat les dues primeres sales de la col·lecció permanent del Museu Cerdà (Puigcerdà), dedicades a la casa i la família cerdana. El projecte del museu va començar fa vint-i-un anys, i a poc a poc s'ha remodelat la sala de convencions, l'edifici i el pati, corresponents a l'antic convent de les carmelites descalces, a càrrec de l'Ajuntament de Puigcerdà. Va

Detall del muntatge museogràfic del Celler Cooperatiu de Sant Cugat del Vallès, edifici modernista obra de Cèsar Martinell, que gestiona el Museu de Sant Cugat. Fou inaugurat el 13 de desembre de 2013. Fotografia: Mané Espinosa. Museus de Sant Cugat.

ser l'any 2008 quan es va presentar un ambiciós projecte museogràfic per dotar el museu d'una exposició permanent, però fins al 2014 no s'ha començat a materialitzar. Fins ara al museu s'hi programaven activitats culturals i exposicions temporals. El projecte del Museu Cerdà preveu un viatge històric per la Cerdanya, amb espais dedicats a la comarca, la vila de Puigcerdà, els esports d'hivern o la vida al convent, que s'aniran executant per fases.

El Museu Comarcal de Manresa va inaugurar el 4 de desembre de 2014 el nou espai permanent dedicat al pintor barroc Antoni Viladomat, després que el MNAC fes un dipòsit de dotze pintures de l'artista, d'acord amb l'objectiu mutu dels dos museus (i de la Xarxa de Museus d'Art) de convertir el de Manresa en el principal referent de l'art barroc català. L'Ajuntament de Manresa va descartar, el 2012, per mancances pressupostàries, l'ambiciós pla de l'anterior consistori per fer créixer el museu a partir del trasllat de l'arxiu, i ha aprovat un nou pla més realista consistent a reordenar les sales i incrementar el museu en 800 metres quadrats, que comportarà ampliar l'espai dedicat a l'escenògraf Mestre Cabanes i crear dos nous espais, dedicats al catalanisme (principalment a les Bases de Manresa) i a la Manresa ignasiana. El Pla director de l'antic Col·legi de Sant Anastasi, del 2011, que preveia traslladar l'arxiu fora de l'actual edifici del museu, queda aparcat.

En paral·lel, el museu segueix gestionant l'Espai Memòries (creat el 2010 en el marc dels espais del Memorial Democràtic) i, des de la seva creació, el 2011, gestiona el Centre d'interpretació del Carrer del Balç, dedicat a *La Manresa medieval: la ciutat en temps de Pere III*, que va ser museïtzat amb el suport de la Diputació de Barcelona.

Un nou museu s'està bastint per etapes: el Museu de la Vall de Lord (Sant Llorenç de Morunys, Solsonès). L'Ajuntament i el bisbat de Solsona, amb el suport de la Generalitat de Catalunya i el Ministeri de Foment, impulsen un projecte de rehabilitació arquitectònica de determinats espais del monestir de Sant Llorenç de Morunys que es destinen gradualment a museu. El museu, que gestiona l'Associació Cultural de la Vall de Lord (fundada al 1946) ja existia al monestir, però en els darrers anys s'ha impulsat la rehabilitació del monestir i la obertura de noves sales, que complementen la visita a l'església i al claustre. El centre disposa en l'actualitat d'un espai d'exposicions temporals i organitza tot tipus d'activitats culturals. Des de l'agost del 2012, el museu disposa d'una nova sala dedicada als guixos emmotllats de la Vall de Lord patrocinada per l'empresa KNAUF. L'agost del 2013 es va remodelar l'exposició permanent, que avança cap la configuració prevista en el projecte del museu definitiu, que es basa en quatre eixos explicatius: la pedra, la fusta, el guix i la llana, quatre elements tradicionals i representatius del paisatge, el patrimoni i la història de la Vall de Lord. L'agost del 2014 es va obrir a la visita l'antic celler del monestir.

El mes de març del 2014 va tenir lloc la inauguració de la nova sala permanent del Museu Comarcal de l'Urgell, a Tàrrega, anomenada Tragèdia al Call. Tàrrega 1348, en què s'exposa el seu patrimoni artístic medieval i el llegat del passat jueu, a partir sobretot de les excavacions realitzades al cementiri jueu (2007) i del relat del pogrom de 1348. El muntatge ocupa 150 metres quadrats i ha estat finançat íntegrament pel Ministeri de Cultura amb 200.000 euros. També es museïtzarà l'antic call amb sis panells informatius. El museu, per altra banda, té la intenció de disposar en el futur

d'una sala per exhibir permanentment el fons pictòric d'artistes targarins. El 10 d'abril de 2014 es va inaugurar la nova exposició permanent de la seu d'història del Museu de l'Hospitalet (Museu de l'Hospitalet - Casa Espanya, Espai d'Història) amb el títol *L'Hospitalet, un indret, una història*, consistent en un recorregut històric pel segle XX a la ciutat. D'aquesta manera, les tres seus del museu al carrer Xipreret ja disposen de les respectives permanents (d'art, d'història i de memòria democràtica). El conjunt de la Seu d'Ègara - Esglésies de Sant Pere de Terrassa, depenent del Museu de Terrassa (municipal), i inaugurat el 2009, ha culminat una de les obres pendents del seu Pla director. Les obres s'han realitzat a l'església de Sant Pere, una de les tres esglésies paleocristianes i alt medievals del conjunt, i han consistit, fonamentalment, en la restauració de la cornisa, la consolidació dels murs, la il·luminació i a fer una obertura exterior. Les obres es van iniciar l'abril del 2013 i han acabat aquest 2014, i han tingut un pressupost de 500.000 euros aportat íntegrament pel Ministeri de Cultura. El Museu Abelló de Molllet disposa d'un nou espai d'exposició habilitat a l'entrada del recinte, anomenat El Racó de l'Artista, que fou inaugurat el 17 de maig de 2014, i que estarà destinat a mostrar l'obra dels artistes locals. El Museu del Ter de Manlleu, que el 2014 ha celebrat el desè aniversari, ha enriquit notablement el seu fons amb la transferència de la històrica col·lecció de ciències naturals del seminari de Vic, formada el segle XIX. En destaca un herbari de setze volums, a més de fòssils, minerals i animals dissecats, més de set-cents objectes en total. Per altra banda, el museu ha canviat de nom i de model de gestió. D'anomenar-se Museu Industrial del Ter passa a denominar-se, l'abril del 2013, Museu del Ter. El mes de maig del 2014 l'Ajuntament en va assumir la gestió directa, un cop dissolta la fundació privada que fins ara el gestionava. Això ha provocat noves reduccions horàries de plantilla que s'afegeixen a les que es van produir el 2012. El Museu Comarcal de Berga va realitzar obres, el darrer trimestre del 2013, per doblar la capacitat de l'espai de reserva ubicat a la primera planta de les antigues cotxeres de la caserna militar, amb un cost de 94.000 euros. Finalment, el famós claustre

Vista de la nova presentació de la permanent del Museu de l'Hospitalet. Fotografia: X. Menéndez.

d'estil romànic de Mas del Vent (Palamós), que finalment ha estat declarat fals per la Generalitat (que el considera una recreació historicista del segle xx), serà visitable a partir de febrer del 2015 de la mà del Museu de la Pesca de Palamós, a qui s'ha encarregat la gestió de les visites.

Més enllà dels museus *stricto sensu*, també volem donar notícia de determinades rehabilitacions, instal·lacions i equipaments en monuments que han comportat la seva museïtzació. El 23 de novembre de 2013 va ser inaugurat oficialment (finalment, perquè feia més d'un any que estava enllestit i pendent de presentar) la nova configuració de l'absis de l'església de Sant Climent de Taüll (Vall de Boí, Alta Ribagorça), que ara es mostra amb una reproducció-projecció virtual, mitjançant la

tècnica del *mapping*, que recrea *in situ* les pintures romàniques (actualment conservades al MNAC) amb una qualitat extraordinària. El conjunt està gestionat pel Consorci del Patrimoni Mundial de Boí, compost per la Generalitat, l'Ajuntament, el bisbat i el consell comarcal. El cost, inclosos diversos treballs de restauració i museïtzació, puja a 400.000 euros, a càrrec de l'Obra Social de La Caixa, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat, la UB i el MNAC. En cada cicle de 30 minuts s'ofereix al visitant 3 minuts de l'estat actual, 17 minuts de projecció fixa i 10 minuts d'una animació que realça els detalls dels frescos. El projecte ha estat premiat als Estats Units pel congrés Museums and the Web l'abril del 2014. L'impacte de la nova oferta s'ha materialitzat amb un increment de visitants del 30% el 2014 respecte

Detall de la nova exposició permanent del Museu de l'Hospitalet (Casa Espanya Espai d'Història). Inaugurat el 10 d'abril de 2014. Fotografia: X. Menéndez.

del 2013. El 8 de febrer de 2014 es va inaugurar la nova museïtzació del castell de la Santa Creu de Calafell. La nova museografia està instal·lada tant a l'interior del castell com al nucli històric, i consisteix en un nou audiovisual, noves passarel·les i nous accessos i un seguit de plafons informatius que incorporen codis QR que permeten una visita virtual a través d'una apli gratuïta que s'activa amb el mòbil i que proporciona continguts de "realitat augmentada". Els treballs han estat finançats per l'Ajuntament amb el suport d'un FEDER. L'Ajuntament d'Igualada ha completat, a finals del 2013, les obres de rehabilitació exterior de la Igualadina Cotonera, emblemàtic edifici industrial declarat BCIN, amb una subvenció de mig milió d'euros del Ministeri de Cultura. En canvi, la remodelació interior està absolutament parada

i sense data. El projecte de 2009, valorat en 15 milions d'euros, comportava la creació, al seu interior, del Museu de la Premsa de Catalunya (impulsat pel grup Godó), i d'altres equipaments, com una ludoteca, un centre cívic i l'arxiu municipal. Igualment, va culminar, el mes d'abril del 2014, l'enèsima restauració del monestir de Sant Pere de Casserres (Masies de Roda), propietat del Consell Comarcal d'Osona, amb aportacions de La Caixa i la Diputació. S'hi van haver de fer nous treballs de restauració de la coberta després de les fallides restauracions realitzades per la Generalitat el 1997 i el 2004. L'Ajuntament d'Alcover ha impulsat la restauració de l'Antic Convent de Santa Anna, inaugurat el 5 de juny de 2014 com a equipament cultural. Les obres han durat cinc anys i han costat 4 milions d'euros, la major part procedents d'un

1% cultural del Ministeri de Foment. L'Ajuntament de Tarragona va inaugurar el 7 d'agost de 2014, amb una subvenció del Ministeri de Cultura, un nou circuit de visites senyalitzat al Circ Romà que incorpora la nova *Porta Triumphalis* descoberta. El Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona manté el seu programa de restauració i obertura a la visita pública de monuments per encàrrec dels respectius ajuntaments. El 23 de novembre de 2013 es van inaugurar les obres de recuperació del pati i de la muralla de llevant del castell de Boixadors (Sant Pere de Sallavina). L'SPAL hi intervé al monument des del 1996.

Són nombrosos els projectes de nous museus (o de profunda remodelació dels existents) i de nous centres d'interpretació que, malgrat la crisi i les retallades, s'estan obrint pas. Alguns ja els havíem relatat a *Mnemòsine* i segueixen avançant. D'altres estan congelats a l'espera de finançament.

El projecte del Museu Casteller de Catalunya a Valls es va desencallar el maig del 2013 quan es va anunciar el nou acord entre l'Ajuntament de Valls i l'INCASÒL, que va confirmar el canvi d'ubicació del centre, previst inicialment a l'ARE de Ruanes i situat finalment al centre de la població, a la plaça del Blat, en unes finques propietat de la Generalitat (INCASÒL), que han passat al municipi. L'acord permetrà redimensionar el projecte i abaratir el seu cost (de 12 milions d'euros passa a 6). L'Ajuntament, que s'ha compromès a liderar el projecte, va anunciar el 2013 que una primera fase es licitaria a finals del 2013, amb una partida de 1,5 milions d'euros del pressupost municipal. Efectivament, durant el mes de maig del 2014 es van iniciar –en dues fases, de sis mesos de durada– els treballs d'enderroc de vuit finques properes a la plaça del Blat. En total, s'enderrocaran vint-i-dues cases del barri vell. En paral·lel, l'arquitecte Dani Freixes està acabant el projecte arquitectònic del museu, de nova planta, i de 2.000 metres quadrats. L'equipament inclourà sala d'actes, botiga, bar-restaurant i un centre de documentació i recerca. Una torre de vidre il·luminada identificarà des de lluny el museu. Es preveu

que les obres s'allarguin dos anys i es pugui inaugurar el nou equipament el 2016. El finançament anirà a càrrec de l'Ajuntament, la Diputació i la Generalitat (6 milions d'euros, dos per cada administració), que formen el Consorci del Museu però que lidera l'Ajuntament (per aquesta raó hem inclòs aquest museu en l'apartat museus locals; fins ara era a l'apartat de la Generalitat, ja que era un museu d'abast català que impulsava en origen el Govern del país). El 27 de novembre de 2014 l'Ajuntament va presentar el projecte definitiu del museu. L'edifici costarà 3.789.219 euros més 1,2 milions d'euros d'equipament i museografia. El solar, de 1.559 metres quadrats, aixoplugarà 2.800 metres quadrats útils en diversos nivells. La previsió d'obertura s'estableix el 2 de febrer de 2017. L'equipament hostatjarà també la seu de la coordinadora de colles castelleres.

Per fi sembla que comença a caminar el projecte del nou Museu d'Art de Lleida, amb el qual es dotarà de nova seu i nou programa el Museu d'Art Jaume Morera. El juliol del 2014, l'Ajuntament va convocar el concurs obert per a la contractació de l'assistència tècnica per a l'assessorament museogràfic en l'adequació de l'antic Palau de Justícia i la redacció del Projecte Museogràfic del Museu d'Art de Lleida. El 30 d'octubre de 2014 la Paeria va fer pública l'adjudicació del projecte a l'empresa Croquis per 58.080 euros. L'aposta per traslladar el Morera a l'Antiga Audiència suposa la renúncia definitiva a la construcció d'un nou edifici per al museu, per manca de recursos. Amb tot, es preveu que el cost de la rehabilitació seria d'uns 4 milions d'euros. També s'ha desencallat el projecte del Museu de la Ciència i el Clima, que també promou la Paeria, i que s'ha de construir al Turó del Gardeny. L'equipament estava a mig fer des del 2011, quan es va parilitzar la inversió prevista del Pla de barris de la Generalitat (la primera fase va costar 1,9 milions d'euros). El novembre del 2014 l'Ajuntament ha comunicat una inversió de 400.000 euros, la meitat dedicats a adequar els accessos, i l'altra meitat, al projecte de bastir un espai museístic per acollir el llegat del bioquímic Joan Oró. Es preveu acabar aquesta fase a la primavera del 2015. Mentrestant, el Servei d'Arqueologia de

la ciutat ha obert la visita l'Arxiu Arqueològic, un magatzem visitable situat a Albarès i que mostra els darrers materials arqueològics ordenats i endreçats, recuperats en els darrers anys d'excavacions, i que prefigura el tantes vegades anunciat i ajornat Museu d'Història de la Ciutat.

Un altre projecte que ha estat objecte d'una enorme polèmica a la ciutat de Girona durant els anys 2013 i 2014 és l'adquisició de la Col·lecció Santos Torroella i la creació del futur museu d'art contemporani de la ciutat. El plenari de l'Ajuntament de Girona va aprovar, el 14 de febrer de 2014, després de dos intents anteriors fallits, l'adquisició del fons d'art de Rafael Santos Torroella per 3,9 milions d'euros als seus hereus (a pagar en set anys), amb el desacord de l'oposició municipal i d'una part de la societat local. Un manifest d'artistes, crítics i historiadors publicat el setembre del 2013 es mostrava crític amb l'adquisició. Les crítiques han estat: el seu elevat preu, la relativa rellevància i qualitat del gruix del fons (el valor de la col·lecció és discret, llevat d'algunes obres), la seva poca atracció turística (l'Ajuntament creu que serà un revulsiu turístic) i la inoportunitat de la inversió en plena crisi (adquisició i creació del nou museu). Per altra banda, la taxació del fons ha estat també objecte de polèmica. Finalment, la despesa municipal serà menor (2,3 milions d'euros), ja que la Diputació en pagarà una part, i a més els hereus pagaran amb obra l'impost de successions a la Generalitat, obra que cedirà a l'Ajuntament com a contribució al museu. El fons consisteix en l'arxiu i la biblioteca del crític d'art traspassat el 2002 i la seva col·lecció, amb obres de Miró, Dalí, Tàpies, Picasso, Nonell, Tharrats, Picabia, Gris, Kahlo, Pons, Brossa, Guinovart, Chillida, etc. Diverses institucions estaven interessades en aquest fons, entre d'altres l'IVAM, el MNCARS, el MACBA i el MNAC. L'Ajuntament, en un gest per prefigurar el futur museu d'art contemporani a la Casa Pastors (que fins fa un any era la seu dels jutjats), va inaugurar, el 5 de maig de 2014, una exposició temporal amb el títol *Color latent*, comissariada per Carme Sais, la directora del centre d'art El Bòlit. La mostra consisteix en una selecció d'obres datades entre el 1983 i el 2013 del fons

d'art municipal (segles XIX i XX, 3.380 obres), fons que conjuntament amb la recentment adquirida col·lecció Santos (1.320 peces) ha de constituir el futur museu a la Casa Pastors, propietat de l'Ajuntament i de la Generalitat (50% cadascuna). Aquesta cedirà al consistori la seva part dins del 2014 i dóna suport al nou museu. Algunes fonts han xifrat en més de 4 milions d'euros la inversió necessària per rehabilitar la casa Pastors com a museu.

L'Ajuntament de Tarragona ha fet públic el mes de juny del 2014 la intenció de crear el Museu de la Química. Es tractaria d'un centre pioner i únic a Espanya dedicat a la indústria química, sector molt vinculat a la ciutat. La seu escollida és el Banc d'Espanya, a la Rambla Nova, un immoble de 3.000 metres quadrats distribuïts en quatre plantes, de propietat municipal i que des de fa deu anys espera destí. La iniciativa és municipal però busquen *partenaires* com la URV i altres museus de ciència, així com atreure inversions privades. Per altra banda, el consistori tarragoní ha decidit crear un espai museïtzat al voltant de l'aqüeducte romà de les Ferreres, un monument visitable de forma lliure almenys fins ara. Per fer-ho ha decidit cedir l'explotació de l'espai a una empresa privada. L'empresa guanyadora del concurs convocat per l'Ajuntament és Linoleum. El projecte es va fer públic el juny del 2014 amb el nom de Parc Ecohistòric del Pont del Diable, que pretén estar enllestit en un any. El projecte inclou la rehabilitació de l'antiga casa del guarda com a restaurant i la construcció d'un edifici de nova planta per a centre d'interpretació, a més d'altres serveis turístics. Està prevista una inversió privada de 253.000 euros. L'espai a gestionar medeix 20 hectàrees. L'empresa adjudicatària, que assumeix també la seguretat del recinte, va anunciar la intenció de les visites guiades l'estiu del 2014. Paral·lelament a aquests dos nous projectes, ha transcendit que la Casa de la Festa de Tarragona, inaugurada el 2008, que depèn des de 2013 del Museu d'Història, i que conserva i exposa de forma permanent els elements del seguici popular i dels castells de la ciutat en un espai de 1.400 metres quadrats, pateix greus dèficits estructurals. El centre ja va tancar

uns mesos el 2012-2013. Tot i reobrir l'abril del 2013, el mal estat de l'edifici s'ha agreujat, però la inversió necessària és tan elevada que l'Ajuntament ha declarat (agost del 2014) que ara no disposen dels fons necessaris.

Segueix aturada la continuïtat del projecte VINSEUM, el Museu de les Cultures del Vi de Catalunya, a Vilafranca del Penedès. El 2012 va obrir la seva principal instal·lació (el Palau Reial), però encara té pendent desenvolupar el projecte d'ampliació previst, centrat en l'edifici Pa i Fígues, que ja té projecte executiu però no finançament. Per altra banda, el 10 de desembre de 2013 es va inaugurar una nova instal·lació dedicada a la promoció del vi, la Casa Km 0 Enoturisme-Penedès, a l'edifici La Teresita, un dels previstos per ampliar el museu. Es tracta de la seu del Consorci de Promoció Turística de l'Alt Penedès i del punt d'informació enoturística, que gestiona el Consell Comarcal i no el museu. Al segon pis d'aquest immoble s'hi traslladaran les oficines del museu, a principis del 2015, un cop enllestides les obres en curs.

El desembre del 2012 l'Ajuntament de Reus va fer públic un nou Pla de Museus 2012-2015, que comporta la concentració de serveis museístics en un dels centres i el tancament de l'altre. El Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca –que perdrà el nom i passarà a denominar-se Museu de Reus Salvador Vilaseca– acollirà les exposicions de l'Ajuntament, i el Museu d'Art i Història, situat a la plaça de la Llibertat, s'ha reconvertit, des de l'1 de febrer, en un magatzem visitable i obrirà al públic només en dates determinades per atendre la demanda de grups escolars o per a exposicions temporals puntuals. La mesura es deu a raons econòmiques: l'Ajuntament espera obtenir un estalvi del 30% del pressupost anual ordinari de l'Institut Municipal de Museus. El Museu de Reus, abans d'Arqueologia, situat al raval de Santa Anna, serà potenciat i acollirà la planta grans exposicions, com les dedicades al pintor Marià Fortuny (muntada conjuntament amb el MNAC el 2013), al pintor Tapiró (2014) i al general Prim (2014). La col·lecció d'arqueologia s'ha traslladat al primer pis. Es dona el

cas de que el Museu de Reus, per executar les obres necessàries per acollir la mostra de Fortuny, també va tancar les portes al públic, des de l'1 de febrer de 2013 fins a la seva inauguració. L'Ajuntament té la intenció d'ampliar el museu enderrocant les cases adjacents, que ja són de propietat municipal. El museu segueix gestionant el Centre de la Imatge Mas Iglesias (CIMIR), dedicat a la fotografia, i ja no gestiona el Centre d'Art Cal Massó, la gestió del qual ha estat externalitzada per l'Ajuntament l'any 2013. Pel que fa al Centre d'Interpretació del Forn del Sugranyes, que també penja del museu, a principis del 2015 reobrirà les seves portes amb una ampliació del seu discurs complementat amb materials ceràmics.

En relació amb el projecte de l'Ajuntament de Calella (Maresme), anunciat el juliol del 2012, d'impulsar el Museu del Turisme, en conveni amb la Diputació, el juliol del 2014 es va fer públic que la Generalitat (Direcció General de Turisme) hi destinarà mig milió d'euros, diners que s'afegeixen als ja concedits per un FEDER i per la Diputació. El nou equipament, que ja compta amb un 70% de finançament extern, estarà ubicat en una nau de la fàbrica Llobet-Guri i ocuparà 1.300 metres quadrats. El novembre del 2014 l'Ajuntament ha adjudicat el projecte museogràfic, amb un tribunal participat per la Generalitat i la Diputació. Es treballa per obrir el 2015. El nou centre, que estarà dedicat al turisme en general, i al de Calella en particular, quasi no disposarà de col·lecció, i estarà gestionat pel Museu Arxiu Municipal de Calella. Per altra banda, aquest museu disposarà d'un nou espai destinat a reserva al soterrani de la mateixa Fàbrica Llobet-Guri, un gran complex que es dedicarà a molts usos comunitaris i culturals, d'acord amb el Pla d'usos aprovat pel Ple de l'Ajuntament l'abril del 2014.

Perquè el Museu de la Torneria de la Vall del Ges, ubicat a Torelló, obri definitivament portes resta encara la darrera inversió: acabar les instal·lacions i executar el projecte museogràfic elaborat el 2011 amb la participació d'experts voluntaris, un projecte que està sent revisat i actualitzat el 2014 amb el suport de la Diputació i del MNACTEC. L'edifici,

l'antiga torneria de Can Vidal, ja està rehabilitat. S'hi han invertit més d'1,5 milions d'euros entre 1998 i 2012. El museu i altres equipaments de la ciutat s'ubiquen a la planta baixa de l'antiga Torneria, que destinarà 600 metres quadrats a exposició permanent i 180 metres quadrats a la sala polivalent. El centre va obrir provisionalment les seves portes per primera vegada al públic a finals de juliol del 2013, per la festa major, per mostrar els espais de la planta baixa. Tot i no estar encara obert, el museu realitza tallers escolars i ofereix diverses rutes i visites. El museu, gestionat per un consorci format pels tres ajuntaments de la Vall del Ges (Torelló, Sant Pere de Torelló i Sant Vicenç de Torelló), té vocació supramunicipal. També va optar per vincular-se a la gestió amb el Museu del Ter de Manlleu, però la proposta no s'ha materialitzat. En aquests moments ja forma part del sistema territorial del MNACTEC.

Després de la renovació del Museu de Mataró (actual seu de can Serra) inaugurada el 2011, ha avançat parcialment el projecte de fer de l'antiga fàbrica de Can Marfà la nova seu del museu. La nau petita, ja rehabilitada, està destinada a rebre la col·lecció de maquinària tèxtil de la Fundació Vilaseca com a base de l'exposició permanent Mataró, capital nacional del gènere de punt. La data d'obertura, després de diversos retards, estava situada dins l'any 2014. El desembre del 2013 l'Ajuntament havia aprovat el conveni, pel qual la Fundació fa donació dels fons a la ciutat, i en el qual es compromet a crear l'equipament. En canvi, està aturada la rehabilitació de la nau gran, destinada a l'exposició permanent d'història i arqueologia i als serveis tècnics. Paral·lelament, l'Ajuntament ha tancat Can Xalant com a centre de producció artística. L'immoble, proper a la Torre Llauder, es destinarà als serveis d'arqueologia del museu. Pel que fa a la Col·lecció Bassat, l'any 2014 mostra la quarta exposició del seu fons a la Nau de la Societat Cooperativa la Obrera Mataronesa, més coneguda com a Nau Gaudí, cedida per l'Ajuntament a la Fundació Carme&Lluís Bassat. Des de la seva inauguració el 2010, la Nau Gaudí ha exposat temporalment, cada any, quatre lliuraments dels seus fons, i de

forma provisional, en espera de la construcció definitiva del futur Museu d'Art Contemporani de Mataró, que impulsa un consorci compost per la Fundació i l'Ajuntament. La Fundació, que té un fons de 1.700 obres, té previst realitzar una cinquena mostra, que resumirà les quatre primeres. Bassat considera la seva col·lecció com l'autèntic museu d'art contemporani de Catalunya, entès com a aparador dels artistes catalans, ja que sosté que el MACBA aposta principalment per autors estrangers.

A Catalunya hi ha sobre la taula un altre gran projecte d'un gran museu, amb una gran inversió. Es tracta del Museu del Bosc de Sant Celoni. Tot i l'impuls de l'Ajuntament de Sant Celoni, no és un projecte local, sinó que té molts *partenaires* i un abast global. L'equipament ha estat dissenyat per l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA) de la UAB, amb un equip liderat per Martí Boada, i per un equip del CosmoCaixa de Barcelona, amb Jorge Wagensberg al capdavant. Es planteja com un museu-observatori, un ecomuseu de nova generació, un museu viu, innovador, amb noves tecnologies, que disposarà d'un espai edificat de 7.100 metres quadrats més una parcel·la annexa de 7.700 metres quadrats amb reproduccions a l'aire lliure de mitja dotzena de paisatges forestals. L'avantprojecte constructiu de l'edifici (el sol es municipal) ha estat adjudicat a l'arquitecte Javier de las Heras, que va guanyar el corresponent concurs. El museu podria tenir un cost de 10 milions d'euros i es pretén trobar suport econòmic a les administracions europea, espanyola i catalana.

Un altre projecte en marxa és l'Ecomuseu del Blat. El 4 de novembre de 2012 es va presentar a Vic la seva constitució oficial, amb la signatura d'un conveni entre l'Ajuntament de Taradell, la Universitat de Vic (UVIC) i l'associació Els Tonis de Taradell. El projecte es va iniciar el 2000 i pretén recuperar el patrimoni agrícola i la vida rural d'Osona mitjançant la confluència de diversos museus, col·leccions i associacions de la comarca. Es pretén que l'Ecomuseu sigui un equipament viu, a l'aire lliure, que actualment ja funciona en

xarxa, ja que està constituït per una agrupació d'equipaments culturals i museístics que es coordinen a través d'un nucli central que organitza i coordina les visites a una desena de punts, ja siguin col·leccions, espais o instal·lacions distribuïts per tota la comarca. Formen part de l'Ecomuseu el mas El Colomer de Taradell, el molí de la Calvaria a Calldetenes, la Casa-Museu Verdaguer de Folgueroles, el Museu del Pa de Tona, el mas Soler de Santa Eulàlia de Riuprimer, l'Alzinar de la Roca de Taradell, el jaciment del Camp de les Lloses de Tona, el Grup de Naturalistes d'Osona o la Xarxa de Custòdia del Territori, entre d'altres. A més de l'Ajuntament de Taradell, hi estan compromesos com a impulsors els ajuntaments de Tona, Calldetenes, Santa Eugènia de Berga i Folgueroles. En el pressupost de l'Ajuntament de Taradell del 2014 s'havia previst una partida de 20.000 euros per constituir la Fundació de l'Ecomuseu del Blat. El principal equipament de l'ecomuseu és el **mas El Colomer (museu de l'ofici de pagès)**, una explotació agrícola (privada, per tant) de Mont-rodon (Taradell), que en els darrers anys s'ha dedicat a recollir una valuosa col·lecció de la vida de pagès oberta a tots els públics, i que presenta en set sales. Durant els darrers anys els responsables del projecte, sobretot de la UVIC, s'han dedicat a catalogar eines i guarniments de les cases de pagès i altres béns mobles, així com elements del paisatge (camps, horts, arbres, basses...). L'Ecomuseu i la UVIC també donen suport a activitats de recerca, com els projectes d'agricultura experimental en època ibèrica que impulsen, aquest 2014, els equips arqueològics de Camp de les Lloses (Tona) i Estinçells (Verdú). El Camp de les Eres és un terreny experimental on l'ecomuseu reproduceix a escala el sistema de rotació de conreus anomenat *trènit*, propi de la Plana de Vic. En el Pla director que s'està desenvolupant es preveu obrir la visita al gran públic i al turisme, després de diversos anys de focalitzar les activitats i les visites en el públic escolar, amb una resposta molt positiva. Finalment, durant el 2014 s'han realitzat obres per convertir la **Cabanya de la Roca**, un cobert propietat de l'Ajuntament de Taradell, en la seu de l'Ecomuseu del Blat. Les obres es financen a través d'una subvenció de la Diputació de

Barcelona per a l'arranjament d'edificis singulars. Des d'aquest punt físic s'atendran els visitants i es derivaran als diferents equipaments que integren l'Ecomuseu del Blat.

En relació amb la **Casa de la Patum de Berga**, l'Ajuntament no va executar la inversió derivada de la subvenció de 600.000 euros del Ministeri d'Indústria (Fons Miner) i que s'havia de justificar el 2012. Per evitar que fos revocada, l'Alcalde va intentar posposar l'ajut al 2013. En qualsevol cas, la nova situació ha obligat l'Ajuntament a abandonar el projecte original de construir un edifici de nova planta. El nou projecte arquitectònic encarregat, més econòmic, consisteix a rehabilitar l'edifici de l'Ateneu en lloc d'enderrocar-lo. El 2014 s'ha encarregat i redactat el projecte museogràfic, subvencionat per la Diputació. El nou centre estarà gestionat per l'Espai d'Interpretació de Berga (antic Museu Comarcal), que és el museu registrat que gestiona els quatre espais museístics de la ciutat. Un d'ells, l'actual Casa de la Patum, serà substituït pel nou equipament.

Les obres d'El Far, Centre d'Interpretació i Acol·lida Turística que impulsa l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú van avançant amb bon ritme. Aquest Centre d'Interpretació del Mar inclou: el Far de Sant Cristòfol (que encara no serà visitable); el futur Museu del Mar (un museu privat, que ja existeix en forma d'associació, que cedirà les seves col·leccions a l'Ajuntament, i que també cedirà l'embarcació *Víctor Rojas*, que es mostrarà al pati); la col·lecció de l'antic Museu de Curiositats Marineres Roig Toqués, i un centre d'acollida turística, que oferirà a tots els visitants que arriben a la ciutat recursos hotelers i gastronòmics i informació sobre els punts d'interès de Vilanova i la Geltrú. El projecte es va donar a conèixer el juny del 2012, quan l'Ajuntament va aconseguir el 50% del finançament necessari via FEDER (263.000 euros), a més d'una subvenció del PUOSC (Generalitat) i una de la Diputació (97.000 euros, 2014). L'obra civil es va adjudicar el 2013 per 273.570 euros i actualment s'està executant. Es preveu obrir el 2015. L'objectiu de l'equipament, que disposarà de 510 metres quadrats (una

superfície reformada de 250 metres quadrats i una de nova construcció de 260 metres quadrats), és mostrar la història de la Vilanova marinera.

També Calafell està impulsant un **Centre d'Interpretació del Mar**, a l'antiga Confraria de Pescadors. L'Ajuntament, el desembre del 2014, va aprovar el projecte que en permetrà la museïtzació, i que podria costar 400.000 euros. La primera fase, dotada amb 260.000 euros per rehabilitar l'edifici, s'iniciarà el primer trimestre del 2015. En el transcurs de 2015 podria obrir l'exposició permanent, que es dividirà en quatre àmbits, centrats a explicar la transformació de la platja de Calafell a través dels oficis mariners, l'argot, les eines, la gastronomia i la memòria oral.

Alguns museus de la regió metropolitana de Barcelona incrementaran la seva oferta museogràfica en matèria d'arqueologia. El **Museu de Montmeló** ampliarà el seu actual edifici amb un nou local de 317 metres quadrats, situat al costat de l'actual museu (Can Caballé), que li permetrà exposar les troballes arqueològiques, sobretot les de les darreres excavacions realitzades a Can Massot i a Can Tacó. Així ho va fer públic el maig del 2013 l'Ajuntament, titular del museu, en signar un conveni urbanístic amb l'INCASÒL, que comportarà al consistori pagar un cànon a l'INCASÒL de 544 euros al mes durant vint-i-cinc anys. El **poblat ibèric del Turó de les Maleses** (Montcada i Reixac, Sant Fost de Campsentelles) serà objecte d'un nou procés de museïtzació amb la instal·lació de quatre panells explicatius per recrear tres recintes del conjunt, segons va anunciar l'Ajuntament el juliol del 2014. El jaciment és gestionat pel **Museu Municipal de Montcada i Reixac**. El **Museu de l'Estampació de Premià de Mar** vol obrir una nova etapa, a partir del 2014, en què l'Ajuntament preveu modificar la permanent (fons de teixits) i traslladar la petita sala d'arqueologia local que conté. La idea inicial és concentrar tot el discurs de l'arqueologia de Premià al nou centre museïtzat de **Can Ferrerons**. Can Ferrerons és un edifici singular romà excavat totalment i que s'ha conservat sota l'actual teixit urbà, integrat en un edifici semisoterrat construït per l'Ajuntament, per

esdevenir un centre d'interpretació, que gestionarà el Museu. L'edifici fou construït el 2008, i a finals del 2014 s'estava executant la darrera fase d'adequació, a càrrec de l'Ajuntament. El finançament d'aquesta fase no permet encara abordar la museografia del jaciment en si. Per la seva banda, el **Museu Municipal de Premià de Dalt** va inaugurar a finals del 2014 una nova sala dedicada a l'arqueologia local i especialment al poblat Ibèric de la Cadira del Bisbe. La nova permanent –que de fet serà la permanent del museu, que pràcticament no en tenia– ha tingut el suport tècnic i econòmic de l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. El **Museu Torre Balldovina** de Santa Coloma de Gramenet impulsa construir el 2015 un centre d'acollida de visitants al poblat ibèric Puig Castellar. El projecte de fer un centre d'interpretació a la Clínica Mental, així com el projecte de museïtzar el Molí d'en Ribé (un molí fariner excavat just al costat del museu, pendent de rehabilitació), hauran d'esperar temps millors. Finalment, l'octubre del 2014 es va anunciar una partida de 100.000 euros al projecte de pressupostos generals de l'Estat per al 2015 corresponents al Ministeri de Foment, per rehabilitar la **Casa de l'Heura**, una casa romana que gestiona el **Museu de Badalona**. Hi ha un compromís d'un nou ajut de 390.000 euros per al 2016, que permetria obrir l'espai al públic. La Casa de l'Heura, ubicada al carrer Lladó de Badalona, es troba al costat de la ja restaurada Casa dels Dofins.

Sense sortir de la regió metropolitana de Barcelona, però en relació amb altres disciplines, ens trobem amb més projectes d'ampliacions en museus existents. El **Museu Thermalia** de Caldes de Montbui s'ampliarà per poder disposar d'un nou espai, més gran, on exposar l'obra de l'escultor local Sebastià Badia, arran del conveni signat el març del 2013 entre l'Ajuntament i la família, pel qual els hereus cedeixen la seva obra al museu. L'Ajuntament es compromet també a facilitar un magatzem per dipositar l'obra i a elaborar un nou projecte museogràfic per mostrar-la. La **Fundació Palau** de Caldes d'Estrac va anunciar, el maig del 2013, una reinauguració del centre a la primavera del 2014, coincidint amb el desè aniversari de la

seva creació. Les obres, destinades a reformar i singularitzar la façana, ampliar l'espai expositiu, modificar el recorregut (rampes i escales) i dotar el centre d'una sala polivalent, s'han posposat. El Museu de Viladecans ha anunciat el projecte de dotar la planta baixa de Can Amat d'una exposició permanent d'història local el 2015. L'Ajuntament del Masnou ha posat en marxa un projecte de promoció del patrimoni local anomenat "El Masnou, terra de mar", en què es recuperaran tres espais emblemàtics: la Casa de Cultura, el parc del Llac i la Mina Museu d'Aigua. El projecte, que lidera el Museu del Masnou, ha costat 640.000 euros, procedents de fons europeus (el 50%) i de la Diputació (130.000 euros). El desembre del 2014 ja es podria reobrir la Casa de Cultura amb nous serveis, com un punt d'informació turístic a la planta baixa i una exposició permanent d'art local a la primera planta (amb el dipòsit d'obres d'art a la segona). L'oferta es complementa amb una web que ofereix un itinerari de disset punts pel Masnou. Altres ajuntaments de la província de Barcelona amb museu també rebran (com el del Masnou) subvencions concertades amb la Diputació per a inversions en els seus centres. És el cas de la Masia de Can Cabanyes (Consell Comarcal del Garraf), que remodelarà l'exposició permanent i altres espais per encabir una sala especial per ubicar els dotze gravats de Goya recentment autèntics, descoberts dins el mateix fons del museu. El concurs del projecte museogràfic s'ha convocat a finals del 2014. I també és el cas del Museu de Molins de Rei, que rebrà una aportació de 200.000 euros per rehabilitar l'edifici de Ca n'Ametller, seu del futur museu, i realitzar una primera fase expositiva. El projecte museogràfic està redactat i es va presentar el gener del 2014.

La casa Puig i Cadafalch d'Argentona, adquirida per l'Ajuntament el 2012 per poc més de mig milió d'euros, es convertirà el 2015 en un centre d'interpretació sobre Puig i Cadafalch, entre altres usos. L'immoble està en un delicat estat de conservació i el projecte de rehabilitació està valorat en 1,4 milions d'euros. El juny de 2014 han estat adjudicades les obres de rehabilitació. En una primera fase, l'Ajuntament hi esmerçarà mig milió d'euros,

la meitat provinents de subvencions públiques. L'Ajuntament de la Garriga destinarà una sala del Centre Cultural de Can Raspall per exposar permanentment una col·lecció de seixanta-quatre dibuixos de Ramon Dameson que ha adquirit per 14.520 euros el juny del 2014. L'Ajuntament de Vic està elaborant un projecte de museïtzació de l'obra del gran pintor vigatà Josep Maria Sert, que finança la Diputació (40.000 euros, 2014). Es vol configurar una ruta a partir d'un centre d'interpretació situat en un triple espai expositiu prebatejat com a Illa Sert, compostat per la capella Fonda, el Temple Romà i la nau central de la Pietat. La ruta es complementarà amb la catedral i l'Ajuntament.

Per altra banda, l'1% cultural de l'Eix Transversal reportarà dos milions d'euros a sis projectes, d'acord amb el conveni subscrit el juliol del 2014 entre el conseller de cultura de la Generalitat i el director general de l'empresa CEDINSA. La majoria anirà a monestirs: Santa Maria de l'Estany (300.000 euros), Santa Maria de Serrateix (250.000 euros) i Sant Tomàs de Riudeperes (680.065 euros).

La Diputació de Barcelona, ha signat un conveni amb l'abadia de Montserrat per rehabilitar el monestir de Santa Cecília. La corporació provincial subvencionarà amb 800.000 euros en dos anys (2013-14) la primera fase del projecte. Els espais recuperats tindran diversos usos, i en un es crearà un nou espai artístic per exposar l'obra en pintura i vitrall que el pintor Sean Scully realitzarà expressament per al lloc, especialment als absis. L'espai estarà vinculat al Museu de Montserrat. La data d'inauguració està marcada pel 25 de juny de 2015. Per altra banda, ha transcendit (als diaris 27.6.14) que el pintor està en negociacions amb l'Ajuntament de Barcelona a qui hauria ofert obra a canvi d'obrir un museu a la ciutat.

S'ha cancel·lat el projecte de nou edifici del Museu de la Immigració de Catalunya, ubicat a Sant Adrià de Besòs. L'Ajuntament, titular del centre –que ha celebrat el desè aniversari aquest 2014–, ha renunciat a construir l'edifici de nova planta annex a l'actual seu del centre, la masia de can Serra, un projecte aprovat el 2004 que no

ha trobat finançament. En aquests anys, però, el centre ha creat els seus propis espais permanents al jardí de la masia: el vagó de tren El Sevillano (2009) i l'Espai Migrar (2011), dins d'una construcció modular lleugera.

En relació amb el projecte, anunciat el maig del 2011, de crear un nou museu dedicat a Miró a Mont-roig del Camp (Baix Camp), al Mas Miró, la masia on el pintor estiujava, s'ha fet públic la constitució, el febrer del 2013, de la Fundació que l'ha de dur a terme. El projecte s'ha endarrerit per desavinences entre la propietat –els néts de l'artista– i l'Ajuntament. La fundació estarà presidida per l'alcalde i hi participaran els hereus (que tenen majoria) i també la Fundació Miró, com a institució experta en el pintor. El projecte d'adequació i museïtzació de l'immoble puja dos milions d'euros, pendants encara de finançament. El mas tindrà com a complement la visita al Centre Miró de Mont-roig, un centre d'interpretació ubicat a l'Església Vella del poble. També trontolla el Centre Picasso d'Orta, que va obrir el 1992 a Horta de Sant Joan (Terra Alta), que es veu abocat a tancar entre setmana i a obrir només els caps de setmana, a causa de la pèrdua de visitants i al fet que no ha rebut les subvencions compromeses. La fundació privada que gestiona el centre està endeutada (tenen pendent un elevat crèdit bancari) i la manca de suport va impedir l'exposició prevista amb obra picassiana l'any 2011. La situació no permet executar el gran projecte pendent: el trasllat del museu a una nova seu, la Casa Abadia, un edifici renaixentista amb el triple d'espai, que tindria un cost de dos milions d'euros i que permetria encabir en facsimil tota l'obra de Picasso elaborada durant les dues estades del pintor (1898 i 1909) a Horta. Tot i les dificultats, la Fundació va anunciar l'octubre del 2014, de nou, el trasllat del museu a la Casa Abadia, tot i reconèixer que encara no tenen el finançament per rehabilitar l'edifici i convertir-lo en museu (2,3 milions d'euros). El que sí que existeix és el projecte redactat, finançat per la Diputació. La Fundació confia que el Museu Picasso de Barcelona els cedirà algunes obres no exposades a la seva permanent.

El Centre d'Interpretació del Foc i del Bosc de Sant Llorenç Savall (Vallès Occidental), o Museu del Foc, està novament aturat, segons notícies de premsa de juliol del 2014. El centre, valorat en 1,8 milions d'euros, es va presentar el 2006 i s'havia d'instal·lar a la masia de ca n'Agell, de propietat municipal. Els seus 900 metres quadrats estarien dedicats a l'incendi del 2003, al bosc mediterrani i als incendis forestals. També inclouria l'oficina d'informació turística. Amb una subvenció de 361.000 euros, l'Ajuntament va rehabilitar parcialment l'immoble. Però la manca de nous ajuts està posant en crisi el projecte. També tenim poques notícies de l'estat actual del gran projecte de l'Ecomuseu del Camp a la Vall d'en Bas, situat a can Trona i impulsat per l'Ajuntament de la Vall d'en Bas (Garrotxa), que vam anunciar a l'anterior *Mnemòsine*. La primera fase (valorada en 1.244.898 euros provinents en part de fons europeus i del Ministeri de Cultura) va finalitzar el 2012. El DOGC del 31.10.13 va publicar la licitació per 999.852 euros de la fase següent, corresponent a la construcció de les sales d'exposicions, una inversió que disposa també de finançament FEDER.

L'associació cultural Cal Llibre ha arribat a un acord, el setembre del 2013, amb l'Ajuntament de Santa Eugènia de Berga per crear un Centre d'Interpretació de la Lectura a Villa Carmen, un immoble singular de propietat municipal. La rehabilitació de l'edifici costa un milió d'euros i l'Ajuntament en demanarà una part a la Diputació. L'Ajuntament de Sant Pere de Riudebitlles (Anoia) està impulsant un Centre d'Interpretació del Paper que s'ubicarà a Can Xerta, un antic molí paperer de propietat municipal, de 496 metres quadrats. La Diputació de Barcelona ha elaborat el projecte de rehabilitació de l'edifici. La primera fase està presupostada en 229.743 euros, dels quals la Diputació aporta 196.709. El projecte museogràfic, basat en els molins i en l'aigua, està sent supervisat per l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació. L'Ajuntament de Súria té previst ampliar, el 2015, el Centre d'Interpretació del Poble Vell i el Castell de Súria amb una nova museïtzació a realitzar a l'església del Roser. Altres ajuntaments petits estan creant equipaments culturals polivalents que

preveuen destinar una part al patrimoni cultural i natural i a la promoció turística. Per exemple, Santa Maria d'Oló (Nau Vella), Sant Feliu Sasserra o la Llacuna. Posem, com a exemple, el cas de la Llacuna. El projecte executiu lliurat per la Diputació a l'Ajuntament el juliol del 2013 preveu unificar dues finques municipals del carrer Major per crear un equipament dotat d'una oficina d'informació turística, sala de lectura, sala d'exposició permanent, sala d'exposicions temporals, aules i casal d'entitats. L'objectiu del centre és oferir recursos i informació sobre la història, l'entorn natural i les rutes turístiques del poble.

Convé dedicar un paràgraf a nous museus o centres d'interpretació relacionats amb jaciments arqueològics. Del NEAN - Parc Prehistòric de Capellades ja en vam informar a l'anterior *Mnemòsine*. Es tracta d'un centre dedicat a l'home de Neandertal. Les visites al Parc (del Capelló, que inclou l'Abric Romani), que era el primer pas del projecte, ja es realitzen, però les obres del nou edifici de dotacions –liderades per l'Ajuntament i subvencionades per la Diputació, la Generalitat i el ministeri–, que estan molt avançades, encara no han acabat (havien de finalitzar el novembre del 2013). L'edifici, de nova planta, inclou la recepció, serveis, un petit bar restaurant i botiga, i acollirà els serveis de visita del parc. Posteriorment es preveu abordar el mobiliari de l'equipament i el museu, posposat sense data per manca de finançament. El contingut científic està avalat per l'IPHES, l'Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social, que dirigeix Eudald Carbonell. Per altra banda, l'esmentat IPHES i l'Ajuntament de la Canonja (Tarragonès) estan impulsant un parc arqueològic per donar a conèixer el **Barranc de la Boella**, amb un centre d'interpretació sobre la prehistòria i l'evolució humana. El jaciment s'excava des de fa sis anys i, com el seu contemporani d'Atapuerca, és un punt clau per mostrar com vivien les primeres poblacions humanes de fa un milió d'anys. El projecte, pressupostat en 4,3 milions d'euros, ja està en marxa. El centre d'interpretació ja té seu: se situarà al mas de l'Abeurador, de propietat municipal. Les obres al mas començaran el 2014. Es preveu ampliar l'edifici el 2015 i

obrir al públic el 2016, d'acord amb el Pla director elaborat. D'aquesta manera, segons l'Ajuntament, es podran quedar a la Canonja els materials recuperats (utillatge lític i fauna, entre la qual destaquen uns espectaculars ullals de mamut). L'Ajuntament busca fonts de finançament per abordar les obres. També hi ha previst impulsar el Centre d'Interpretació i Laboratori d'Arqueologia Font de la Canya a Avinyonet del Penedès, que impulsa un equip de la Universitat de Barcelona amb el suport de l'Ajuntament, la Diputació, la Generalitat i en el marc d'un programa FEDER Viure el Poble. Font de la Canya és un assentament ibèric i el projecte pretén edificar al costat del jaciment un edifici polivalent dotat de centre interpretatiu i un laboratori arqueològic especialitzat en arqueobotànica, operatiu el 2016. El setembre del 2014 s'han iniciat les obres del **Parc Arqueològic de Sant Pau de Riu-sec** (Sabadell), un projecte conceptuat pel Departament de Ciències de l'Antiguitat de la UAB i impulsat per l'Ajuntament de Sabadell, amb el suport financer del BBVA. Les obres, amb una durada de sis mesos, delimitaran un perímetre de 6.000 metres quadrats que contindrà una vil·la romana i l'església altmedieval de Sant Pau, que va ser comanda dels templers. La multinacional bancària ha assumit els compromisos de l'antiga promotora del polígon Via Sabadell, deutora de l'antiga Caixa Sabadell. El Pla director del parc, acordat entre la UAB i l'Ajuntament, és del 2010. L'Ajuntament d'**Aiguafreda** (Vallès Oriental) també pretén fer un petit centre d'interpretació a la **cripta de l'església d'Aiguafreda de Dalt**, segons s'ha anunciat el 2014, per tal de difondre els resultats de les excavacions de 2013 i 2014. La Diputació de Barcelona, i concretament el seu Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, va reiterar, el desembre del 2012, el compromís per redactar un projecte d'adequació i millora del **conjunt arqueològic d'Adarró** (Vilanova i la Geltrú). La Diputació ja gestiona el recinte, obert al públic, on es troben les restes ibèriques, de propietat provincial. El nou projecte inclouria els solars de propietat municipal on es va excavar als anys cinquanta una vil·la romana. L'SPAL s'ha compromès també, el novembre del 2013, a museïtzar el **jaciment ibèric de Sikarra**, als Prats de Rei (Anoia). Es tracta de

les restes excavades l'any 2013 a la plaça del santuari de la Verge del Portal, que a causa la seva rellevància científica i a la pressió d'una part de la societat civil, l'Ajuntament es resistia a soterrar. Primerament es cobrirà provisionalment la prova d'excavació i posteriorment és construirà una coberta (valorada aproximadament en 70.000 euros) per poder veure el jaciment des de fora, amb el suport de plafons explicatius.

Per altra banda, l'Ajuntament de Figuerola del Camp (Alt Camp) (352 habitants) projecta un **nou museu arqueològic** per acollir els materials de la cova del Gat i de jaciments ibers cossetans. Aquest seria el cinquè museu del terme, que ja en té un de municipal i tres de privats, pertanyents a la Fundació Privada Catalana per l'Arqueologia Ibèrica. En canvi, el **Museu Arqueològic del Vendrell**, que forma part de la **Casa Museu Àngel Guimerà**, ubicat a Can Ximet, segueix tancat al públic, des del 2010.

També cal fer un cop d'ull als diversos projectes museogràfics previstos relacionats amb el patrimoni paleontològic. Està en marxa la confluència de dos centres: el **Museu (registrat) d'Isona i de la Conca Dellà** i la **Dinosfera de Coll de Nargó**, per desenvolupar un discurs conjunt sobre els dinosaures. L'Institut Català de Paleontologia (ICP), amb el suport del Departament de Cultura, es fa càrrec dels continguts de tots dos centres del Pirineu lleidatà, que tindran una gestió conjunta. El projecte **Terra de Dinosaures**, una ruta que a més d'incloure els dos centres citats, també vol sumar el centre de Fumanya i el Museu de Tremp, és el proper pas. Però el nou edifici del Centre d'Interpretació del **parc Paleontològic de Fumanya** (Berguedà), construït i acabat el 2011 (i que ha costat 2,5 milions d'euros), i amb el projecte museogràfic pendent, segueix encallat. El centre pretenia museïtzar les tres mil petjades de dinosaure que l'antiga explotació Carbones de Berga va deixar al descobert. El Consorci de la Ruta Minera (compost per cinc municipis del Berguedà i liderat pel Museu de les Mines de Cercs) no va aconseguir els 350.000 euros necessaris per acabar el centre, que estava previst obrir el 2011. La negativa del

ministeri a atorgar les ajudes demanades dins el Fons Miner i la manca de vies de finançament alternatives mantenen congelat el centre *sine die*. Per la seva banda, el Museu Comarcal de Ciències Naturals de Tremp, pertanyent al Consell Comarcal del Pallars Jussà, ha perdut protagonisme a favor del nou **Centre de Visitants del Pallars Jussà, l'Epicentre, a Tremp**, inaugurat el juliol del 2013. El centre d'interpretació, de 700 metres quadrats, neix amb l'objectiu de dinamitzar el turisme de la comarca. A banda dels serveis d'atenció i informació al visitant –a la planta baixa de l'edifici–, l'Epicentre acull espais d'exposició on es presenten els atractius turístics de la comarca en sis àmbits: *Geologia i terra de dinosaures, L'espectacle de la natura, Els sons de la nit, El pas de les cultures, Escolta una història i Històries de gent del Pallars*. També hi ha aules didàctiques i sala de consultes per a investigadors. L'Epicentre és una iniciativa del consell comarcal que ha obtingut el finançament d'un FEDER i de la Diputació de Lleida. Un altre projecte en marxa és el que impulsa l'Ajuntament d'Hostalets de Pierola (Anoia). Es tracta d'un equipament especialitzat, el **Centre de Restauració i Interpretació de Paleontologia (CRIP)**, dedicat al miocè, i més concretament al jaciment paleontològic de Can Vila, localitzat a l'abocador, on es va descobrir el famós primat Pau. L'Ajuntament ha rehabilitat Can Roviralta com a centre d'interpretació i recerca, està dotat de laboratori de restauració i aules de formació, a més d'un alberg a disposició tant dels alumnes com del públic general. Les obres han estat finançades per l'Ajuntament amb el suport de dos FEDER (2009 i 2012, amb més d'un milió d'euros) i una subvenció de la Generalitat (un milió d'euros, 2010). El 14 de maig de 2013 es va inaugurar l'equipament, amb una ambiciosa programació de jornades, cursos i activitats d'abast internacional, sobretot en matèria de formació en restauració de béns paleontològics, que han tingut un gran èxit de participació. Inicialment, els continguts del centre estaven definits en conveni amb l'Institut Català de Paleontologia, però la negativa de l'ICP i del Departament de Cultura a cedir peces en dipòsit al centre està complicant les tasques de restauració del fons i retardant la

creació del centre d'interpretació, la darrera fase del centre que queda pendent. El projecte museogràfic està redactat, i ha estat adaptat i assessorat per l'OPC de la Diputació. La institució científica que està al darrere de la majoria d'aquests projectes és l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont (ICP). Precisament la seu central de l'ICP, a Sabadell, ha ampliat la seva capacitat d'emmagatzematge de fòssils amb un nou edifici destinat en part a reserva cedit per l'Ajuntament de Sabadell (segons conveni signat l'abril del 2014). Pel que fa al **museu de l'institut**, des de setembre del 2014 torna a exposar l'emblemàtic triceratops que havia estat retirat feia cinc anys (la raó era que l'espècie mai havia poblat Catalunya). La rèplica, de procedència americana, va arribar a Sabadell el 1983 i s'exposà més de vint-i-cinc anys, temps en què es va convertir en una icona ciutadana. La demanda popular ha mogut l'ICP a reinstal·lar la peça.

Un de les raons de la proliferació de nous centres d'interpretació és el **cofinançament de projectes a través del programa europeu FEDER**, que gestiona Governació de la Generalitat, i que acostuma a cobrir un 50% del cost total (l'altre 50% és a càrrec de l'Ajuntament). Fins ara n'hem vist uns quants. Per exemple, la resolució de la convocatòria FEDER Catalunya 2007-2013 pel que fa a l'eix 4 (desenvolupament local i urbà) (publicada la resolució en el DOGC del 20.6.12) atorgava finançament a vint-i-quatre projectes dels 193 presentats (130 quedaven aprovats, però sense finançament). Dels aprovats, tres corresponen a museus (dos registrats, la Bisbal d'Empordà i Cercs, i un de nova planta, el del Turisme de Calella) i quatre a centres d'interpretació (Reus, Sant Vicenç dels Horts, Val d'Aran i Martorell). Però hi ha d'altres projectes concedits de caràcter turístic (Ascó, Banyoles, Campdevàrol, Limiana, Maçanet de Cabrenys, Puigcerdà, Sant Martí de Sarroca, el Pla del Penedès i consells comarcals del Baix Camp i del Baix Ebre) i/o sobre rehabilitació de patrimoni (Berga, Gadesa, Roda de Ter, Valls i Consell Comarcal de la Garrotxa) que inclouen recursos patrimonials diversos. Dels 130 projectes no dotats, volem esmentar alguns dels museus i

centres afins presentats: museus registrats com els de Guissona, Caldes de Montbui, Vinseum de Vilafranca, Montmeló (sala per a Can Tacó) i Premià de Mar (museïtzació de Can Ferrerons), i un munt de centres d'interpretació: Espai del Ferro d'Alins, Cova de Can Sadurn de Begues, Casa Puig i Cadafalch d'Argentona, Tèrmica de Roca Umbert a Granollers, Centre d'Interpretació de l'Oli a Flix, Centre d'Interpretació del Ferrocarril a Móra la Nova, Centre d'Interpretació dels Molins Fariners a la Riera de Gaià, Centre d'Interpretació dels Castells del Gaià a Querol, el Centre Paleo-lab d'Hostalets de Pierola i altres centres d'interpretació a Sant Celoni, Cubelles, Pontons... No podem abordar en detall tots els projectes esmentats. Només esmentarem que el de la Bisbal d'Empordà correspon a la rehabilitació i ampliació del museu Terracota (500.000 euros); el del museu de Cercs correspon a un projecte d'eficiència energètica i a ampliar les àrees de recepció i tallers (100.000 euros); el de Martorell correspon a un nou centre d'interpretació, el de la Caserna (454.000 euros); el de Reus, a l'ampliació de l'Espai Gaudí (250.000 euros); el de la Val d'Aran, a l'Espai de Natura de l'Artiga de Lin; el de Calella, al del Museu del Turisme (230.000 euros) (aquest és l'únic que hem tractat més amunt); el de Sant Vicenç dels Horts el tractarem més avall. D'altres projectes, als quals no se'ls atorgat la subvenció FEDER, tiren igualment endavant, però més a llarg termini. N'hem esmentat alguns, com Can Ferrerons de Premià de Mar, el Vinseum de Vilafranca del Penedès, la Casa Puig i Cadafalch d'Argentona, el CRIP d'Hostalets de Pierola (que tenia FEDER anteriors)... D'altres ja han inaugurat, com la Tèrmica de Roca Umbert a Granollers. Però d'altres seguiran en guaret, com el projecte de Parc Arqueològic de Begues, a l'entorn de la cova prehistòrica de Can Sadurní.

Però pel que fa a fons FEDER, hi ha una altra línia de cofinançament per a municipis de menys de 3.000 habitants, i també en el marc d'una convocatòria FEDER Catalunya 2007-2013 de l'eix 4 (desenvolupament local i urbà) mitjançant el **programa Viure al Poble més**. Fem un cop d'ull només a la darrera resolució (publicada en el DOGC del 29.11.12). El resultat ha estat de tretze

projectes subvencionats i de cinquanta-tres no seleccionats, la majoria relacionats amb el turisme i el patrimoni. No podem saber només pel títol quants i quins comporten centres d'interpretació. Coneixem, entre els projectes dotats, el de l'Estany (vegeu *infra*). D'entre els no dotats, hi ha esments específics a nous centres d'interpretació a Ascó, Pontons, Querol, Santa Maria de Corcó, etc. (molts, com es pot veure, es van presentar a les dues convocatòries FEDER que hem esmentat).

Destacarem només quatre dels nous centres d'interpretació que estaran enllestits el 2015 gràcies als FEDER. L'atorgament d'un fons FEDER de 200.000 euros el 2013 a l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts (Baix Llobregat) ha revifat el vell projecte –congelat els darrers anys– de museïtzar el Molí dels Frares, un molí excavat i restaurat, del qual calia finalment executar la darrera fase d'obres i el projecte museogràfic. El concurs s'ha substanciat el 2014, i actualment el projecte (de 400.000 euros) està en execució, amb l'assessorament de l'OPC de la Diputació de Barcelona. L'OPC també assessora el projecte museogràfic del Centre d'Interpretació del Paisatge Natural i Cultural a l'Estany (Bages) (nom provisional), que promou l'Ajuntament. El projecte consisteix en un centre de visitants a la Casa Cultura, amb l'objectiu de derivar-los cap a descobrir el patrimoni local a partir de diverses rutes senyalitzades. El projecte, dotat amb un Viure al Poble de 960.000 euros, es va concursar i adjudicar el 2014. El novembre del 2014 van començat les obres. Un dels reptes del projecte es coordinar-lo amb el monestir de l'Estany (bisbat), ja que la casa de cultura (municipal) forma part del mateix immoble. Per altra banda, el monestir és beneficiari d'un projecte de restauració procedent de l'1% de l'Eix Transversal (300.000 euros) i d'un Pla director que està elaborant l'SPAL de la Diputació de Barcelona. L'Ajuntament de Torrelavit (Alt Penedès) està impulsant el Centre d'Interpretació del Riu Bitlles i la Indústria Paperera, també amb l'assessorament museogràfic de l'OPC. El projecte, que té un cost total de 956.639 euros, s'anomena "El riu de Bitlles, el riu treballador de Torrelavit", i ha estat seleccionat pel programa Viure al Poble amb un ajut de més 540.000 euros. Consisteix en

la recuperació del barri antic de Terrassola i la connexió de vianants amb l'antic camí dels molins dins de l'entorn fluvial del riu Bitlles, per recuperar aquest corredor ecològic, tant des del punt de vista funcional i d'ús dels ciutadans com des del punt de vista paisatgístic i visual. Les obres també preveuen l'ordenació del carrer Major i la construcció d'una terrassa-mirador sobre el riu. El centre d'interpretació orientarà els visitants respecte dels diversos itineraris que el projecte preveu. El Ceretània-Centre d'Interpretació del Castellot de Bolvir està impulsat per l'Ajuntament de Bolvir (Cerdanya). L'espai, situat al costat mateix del jaciment, explicarà al visitant les diferents fases d'ocupació del poblat ibèric (que també té fases romanes i medievals) i exposarà les peces més importants recuperades. El nou centre comptarà amb més de 1.000 metres quadrats de superfície, que inclouran un espai de recepció, l'exposició permanent, una sala polivalent per a actes i exposicions temporals, un laboratori d'arqueologia i un magatzem. La inversió total puja a un milió d'euros, dels quals 570.000 provenen de fons FEDER (Catalunya 2007-2013, Eix 4, programa Viure al Poble més) i de la Generalitat, i la resta els aporta el mateix Ajuntament. L'agost del 2013 es va publicar que el centre s'obriria l'estiu del 2014. Però no ha estat fins a mitjans del 2014 que s'ha publicat, per part de l'Ajuntament, el concurs per a la contractació d'una empresa per a l'execució de la producció i el disseny dels recursos audiovisuals i interactius del centre, d'acord amb el projecte museístic bàsic i executiu aprovat, per un preu de 59.755,85 euros.

La Regió de les Terres de l'Ebre és un dels territoris en què s'han anunciat, en els darrers anys, més centres d'interpretació de nova creació, però la majoria o no han passat de projecte, o estan tancats i sense personal, o només obren algunes jornades a l'any. En aquest territori existeixen només tres museus registrats, el Museu de la Ceràmica Popular de l'Ametlla de Mar (tancat), el Museu de Tortosa (de nova creació) i el Museu de les Terres de l'Ebre (Amposta), aquest darrer designat SAM de les Terres de l'Ebre i motor de la xarxa d'equipaments patrimonials de les comarques de l'Ebre. El cert és que el Museu de les Terres de l'Ebre

(que és un consorci compost per vuit ens locals) ja gestiona, a més del mateix museu, vuit equipaments museístics més que pertanyen a set municipis, tots del Montsià, sota la marca Xarxa Ebre, Natura & Cultura. Un dels recentment inaugurats ha estat el Museu de la Mar de l'Ebre de Sant Carles de la Ràpita (vegeu *supra*). Paral·lelament, en els darrers anys s'han anat plantejant al territori la creació d'un munt de nous centres d'interpretació, la majoria impulsats a través del Pla de dinamització turística de les Terres de l'Ebre. Alguns tenien finançament assignat: és el cas dels centres d'interpretació dels búnquers de la Guerra Civil de l'Ametlla de Mar (180.000 euros), el de les torres de guaita de l'ermita de l'Aldea (130.000 euros), el del carlisme al castell de Móra d'Ebre (79.000 euros), el del ferrocarril de Móra la Nova (150.000 euros), o el de la cultura del vi i de l'oli de Gandesa (154.478 euros). També la societat estatal Acua-med ha invertit en la creació de diversos centres: el de la pesca de Tivenys (540.000 euros) i el del bosc de ribera d'Aldover (719.000 euros). Aquests dos han estat inaugurats (el 2010 i 2011 respectivament). Però tenien altres projectes en perspectiva: els centres d'interpretació de Xerta sobre els aprofitaments hidràulics i el de Móra d'Ebre sobre la navegació fluvial. Móra d'Ebre (que té mig tancat l'espai dels carlins, al castell) n'impulsa un altre: el del pas del riu de la Batalla de l'Ebre. Altres centres projectats eren el del carrilet a Deltebre i el del carlisme a Flix. La Generalitat va subvencionar el 2012 el Centre d'Interpretació de la Jota de les Terres de l'Ebre (Casa de la Jota), que és una entitat associativa. Per altra banda, el Centre d'Interpretació del Riu Sénia a l'antic molí la Vella, a la Sénia (inaugurat el 2010) serà ampliat el 2015 amb una inversió de 128.734 euros cofinançada pels fons europeus LEADER. Al centre s'hi incorpora el molí Montserrada per convertir-lo en un complex interpretatiu del riu Sénia i per a la promoció de l'artesanía i els productes locals. Per acabar, i com veurem més avall, el 2013 s'ha ampliat el Camp d'Aviació de la Sénia, creat el 2008, en el marc de la Memòria Democràtica.

I que ha passat amb la xarxa CAT, els nou centres d'acollida turística que va impulsar Turisme

de la Generalitat l'any 2009 i que havia d'estar formada per nou ajuntaments? L'estiu del 2009 es va inaugurar el CAT de Teià com a prova pilot de la Xarxa, dedicat a la viticultura i a la romanització a Catalunya i situat a la *villa* romana de Vallmora (Teià), on s'ha reconstruït un celler romà (*cella vinaria*). El 2010 estava previst inaugurar-ne cinc més: Ripoll (sobre Guifré el Pelós), Sallent (sobre la industrialització i l'obrerisme), Tortosa (les tres cultures), Vilajuïga (els camins sagrats) i Puigcerdà (el Tractat dels Pirineus). I es deixaven per al 2011 els tres restants: Berga (la Patum i les festes populars catalanes); Cervera (la Generalitat de Catalunya) i Les (Occitània i la llengua d'oc). Actualment estan tots oberts excepte el de Les i el de Berga. La gestió és a càrrec d'empreses. A partir del 2011 el projecte global va decaure. Hi ha problemes de sostenibilitat. En alguns casos, els ajuntaments han anat assumint la iniciativa. Alguns, com el de Teià, malviu amb problemes greus de manteniment, i el de Sallent, dedicat a la industrialització, ha estat tancat per l'Ajuntament per insostenible i mal ubicat. El febrer del 2014 el consistori sallentí va anunciar el futur trasllat del seu contingut (panells, audiovisuals) a la Casa Museu Torres Amat. Aquest equipament només obre per a visites concertades. La Diputació de Barcelona, titular de l'immoble, hi ha realitzat recentment obres de reparació. El projecte global de rehabilitació puja a un milió euros. L'Ajuntament hi té previst executar noves obres amb un FEDER de mig milió d'euros obtingut el juliol del 2012.

Un altre fenomen aparegut darrerament és la recuperació de nous espais dalinians, inspirada per l'èxit de visitants que té el Teatre-Museu Dalí de Figueres i les restants antenes de la Fundació Gala-Dalí (Figueres -Espai Joies-, Púbol i Portlligat). La Casa Salvador Dalí de Portlligat (Cadaqués) ha incorporat al circuit de visita, el juny del 2014, la zona d'oliveres de la casa, un espai de 2.400 metres quadrats que permetrà la contemplació de la badia. S'hi ha habilitat un mirador amb nou mobiliari i també s'ha creat un nou centre d'audiovisuals a l'antic garatge del Cadillac. L'Ajuntament de Cadaqués, per la seva banda, vol crear els seus propis espais dalinians i està buscant finançament

per rehabilitar el Corral de Gala, un edifici de 1.500 metres quadrats que Dalí i Gala van fer servir per a diverses activitats de 1957 a 1969 i que l'Ajuntament va adquirir a l'Estat (l'immoble pertanyia a la Fundació). El projecte de l'Ajuntament de Figueres (Alt Empordà) de convertir la casa natal de Dalí en museu segueix parat per manca de finançament. El maig del 2014 el Ministeri de Cultura va confirmar, en seu parlamentària, la no consignació de cap partida pressupostària malgrat el conveni signat entre el Ministeri de l'Habitatge i l'Ajuntament el 2008, en el que el primer es comprometia a finançar les obres amb 2,5 milions d'euros. L'Ajuntament està buscant ara finançament privat i rebaixarà el cost del primer projecte de 2,5 milions d'euros. Per la seva banda, el propietari de la casa familiar dels Dalí, a pocs metres de la casa natal, també vol obrir-la a la visita. Paral·lelament, la Fundació ha seguit ampliant els fons amb noves adquisicions (més de tres-centes des de 1991). La darrera (gener del 2014) és *La carrera fantasma*, oli del 1933. El setembre del 2014 el museu ha celebrat el seu quarantè aniversari amb la producció de sis audiovisuals projectats sobre la seva seu.

Hem volgut deixar per al final un esment a un projecte de museu de l'Estat però participat per l'Ajuntament de Figueres. El nou Museu Històric Militar de Figueres, creat el 2010 (tot i que el monument és visitable des del 1997), està gestionat per un consorci compost pel Ministeri de Defensa, la Generalitat i l'Ajuntament de Figueres, i és el resultat del desmuntatge del Museu Militar de Montjuïc de Barcelona després de retornar les col·leccions pròpies de l'Ajuntament de Barcelona i dels particulars que les van reclamar i de traslladar les restants, principalment de l'Estat, al castell de Figueres i a la base militar de Sant Climent Sescebes. El projecte del nou museu (actualment només hi ha una petita permanent visitable amb objectes de l'antic museu) està paralitzat. Fins i tot l'any 2012 el consorci va haver de retornar una subvenció del Ministeri de Foment (més d'un milió d'euros) per reformar l'edifici del governador perquè Defensa no va posar la seva part, la qual cosa va comportar renunciar al projecte aprovat el

2011. De fet, aquesta reforma només era una primera fase d'obres, perquè el projecte global museogràfic està per fer. Per altra banda, el projecte desperta recels en sectors de la societat local i genera desacords entre Defensa i l'Ajuntament, que prefereix un "centre d'interpretació de conflictes" o de la pau més que no un museu estrictament militar.

ACTUACIONS A LA CIUTAT DE BARCELONA

En aquest apartat analitzarem les novetats museogràfiques a la ciutat de Barcelona principalment impulsades per l'Ajuntament, en solitari o en col·laboració (amb la Generalitat i altres administracions), i incloent el MNAC, el MACBA i el MMB.

En primer lloc, ens referirem al projecte *Esplanada dels Museus*. El 2 d'abril de 2013 la Generalitat, l'Ajuntament, el MNAC, La Caixa i Fira de Barcelona, van escenificar públicament, amb gran desplegament als museus, la signatura d'un acord de col·laboració per a la promoció conjunta d'una gran àrea museística a Montjuïc (la part que va del MNAC a l'avinguda Rius i Taulet) per convertir-la en una Esplanada o Muntanya dels Museus. Es pretén coordinar l'oferta museística d'aquesta àrea (MNAC, CaixaForum, Pavelló Mies van der Rohe), però la gran novetat és la incorporació per a usos museístics dels dos grans pavellons, el d'Alfons XIII i el de Victòria Eugènia, de propietat municipal i gestionats per la Fira. Les administracions no han concretat els usos dels pavellons, però almenys un (Alfons XIII) seria per ampliar l'oferta expositiva del MNAC (necessitat de nous espais com un auditori i expositius per aixoplugar noves col·leccions). Com és conegut, el Pla estratègic del MNAC (com va avançar ja el seu director el 2012) es basa a "baixar" el MNAC per acostar-lo físicament a la ciutat. Per això reivindica els pavellons esmentats, que a més solucionaria les greus limitacions del Palau Nacional quant a exposició permanent i temporals, sobretot arran de l'ampliació cronològica del seu discurs (tot el segle XX) després de l'acord amb el MACBA.

Mentrestant, el MNAC ha hagut de reestructurar el Palau Nacional per incorporar els nous àmbits expositius i nous fons: Modernisme, avantguardes, fotografia i cinema, còmic, cartellisme, *digital art*, arquitectura, i l'art de la postguerra fins a l'actualitat, com veurem. Per altra banda, tot i que oficialment les administracions no s'hi han pronunciat, Carmen Cervera, la baronessa Thyssen, de forma reiterada durant 2013 ha anunciat el projecte de crear un nou museu Thyssen amb part de la seva col·lecció de pintura catalana i universal (la seva, no la del baró Thyssen) en un dels pavellons (Victòria Eugènia). L'operació, que aplegaria un centenar d'obres, la financaria en teoria íntegrament La Caixa (una cessió de vint o vint-i-cinc anys a canvi d'un "lloguer" anual de 2 milions d'euros -5 milions d'euros segons altres fons-; l'espai el cediria l'Ajuntament). Precisament, a finals del 2012 es va anunciar la incorporació d'Isidre Fainé, president de la Caixa, a la fundació Thyssen. Fruit dels acords amb La Caixa, la baronessa va exposar part de la seva col·lecció -quaranta-nou obres, un embrió del futur museu- al CaixaForum de Girona el setembre del 2012. Per altra banda, el juliol del 2013, la baronessa va inaugurar la segona de les exposicions temporals a l'Espai Carmen Thyssen de Sant Feliu de Guíxols, amb cinquanta-quatre obres. I l'11 de juliol de 2014 va inaugurar la tercera, amb cinquanta-nou. Precisament, la nova operació a Barcelona dificulta encara més la creació del Museu Thyssen a Sant Feliu de Guíxols, compromès des del 2010. Ens referim al Centre d'Art de Pintura Catalana Carmen Thyssen-Bornemisza de Sant Feliu de Guíxols, impulsat per l'Ajuntament d'acord amb la baronessa Thyssen i les administracions (Ministeri, Departament de Cultura i Diputació). Les administracions no han materialitzat les aportacions i el projecte segueix aturat, després d'inaugurar-se el 2012 el nou Espai Carmen Thyssen, al monestir de Sant Feliu, que funciona com a aparador temporal del fons. El cert es que en l'exposició de juliol del 2014, la baronessa es va mostrar públicament escèptica en què finalment es fes el seu museu a Montjuïc. Fins ara, considerava que no eren incompatibles el centre de Sant Feliu i el de Barcelona. La resta dels

agents (Ajuntament de Barcelona, Generalitat, La Caixa) també han manifestat extraoficialment dificultats en les negociacions. Sembla que l'elevat preu del "lloguer" exigint per la baronessa no és la causa més petita. Mentre el projecte de Barcelona trontolla, a l'Ajuntament de Sant Feliu li ha faltat temps per alegrar-se, perquè creuen que torna a posar en primer pla el seu museu. Han afirmat que el projecte de l'Esplanada dels Museus amb un centre Thyssen ha estat una "deslleialtat institucional" cap a ells durant aquests anys, ja que ha posat en crisi el seu projecte. Finalment, direm que una altra aresta del projecte Thyssen a Barcelona era el MNAC. El MNAC mai ha vist amb bons ulls aquesta operació, i en general, tampoc no s'ha trobat suficientment particip i còmode en tot el projecte de l'Esplanada dels Museus. Quan el juliol del 2013 el MNAC va presentar públicament el seu pla estratègic, va declinar opinar sobre el projecte (tot i que deixava entreveure una poc dissimulada incomoditat). Una altra derivació del projecte de la Muntanya dels Museus és la possible creació d'un Museu Nacional de l'Arquitectura a partir del Pavelló Mies van der Rohe. Aquest projecte, esmentat inicialment en l'Acord Nacional de Cultura, i que va ser insinuat quan es va presentar el projecte de l'Esplanada dels Museus l'abril del 2013, va ser posteriorment confirmat pel conseller de Cultura quan el juliol del 2013 va presentar l'Agència de Patrimoni Cultural. El projecte s'ha portat en secret durant aquests mesos, sense que en fos informada la Junta de Museus de Catalunya (JMC). El maig del 2014 l'Ajuntament va confirmar que el nou centre ocuparia un dels pavellons de la Fira i que la base dels fons serien les 230 maquetes i els 2.500 projectes que conserva la Fundació Mies van der Rohe. A la Comissió de Cultura de l'Ajuntament, el juliol del 2014, es va informar dels treballs conceptuals duts a terme per una comissió formada per la Generalitat, l'Ajuntament i el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC). Els fons del museu tindran quatre fonts: l'arxiu del COAC, el de la Mies, les llicències d'obres de l'Arxiu Municipal i donacions de bufets. L'Ajuntament va reconèixer que la ubicació exacta, el caràcter nacional o no, el model de gestió i la relació amb el MNAC encara no estaven

definides. Com en el cas de la col·lecció Thyssen, també s'entreveu una certa incomoditat del MNAC amb aquest nou centre, ja que el museu ha deixat clar en el seu Pla la seva vocació d'incloure l'arquitectura en el relat del museu. L'Ajuntament també ha aclarit que el nou projecte de museu no té res a veure amb el projecte de Museu d'Arquitectura i Urbanisme (amb seus a Barcelona –Can Batlló–, Madrid i Salamanca) que va impulsar el Ministeri de l'Habitatge el 2006, i que avui es dona totalment per descartat. En qualsevol cas, l'anunci de la creació de l'Esplanada dels Museus, l'abril del 2013, només es va concretar en un encàrrec de l'Ajuntament a un arquitecte, d'una "anàlisi de l'àrea" de caràcter urbanístic. Llavors el projecte estava mancat de pressupost, de calendari i de finançament (la inversió necessària se suposa molt elevada). L'acord signat també preveia que "es podrà constituir un ens que lideri el projecte, concreti usos i defineixi etapes". Un any i mig, el projecte ha avançat notablement. El 3 de gener de 2014 es va constituir, per tal de tirar endavant el projecte, l'associació Montjuïc, Muntanya dels Museus, formada pel MNAC, la Fira i La Caixa. L'Ajuntament i la Generalitat no hi participen directament, tot i que impulsen el projecte. El juliol del 2014 es va anunciar que al novembre es presentaria el projecte urbanístic, i que la seva materialització museogràfica seria "més enllà del 2017". El novembre del 2014 el projecte es va sotmetre a exposició pública. El projecte publicat no concreta els usos, però no esmenta el centre Thyssen i ubica el Museu de l'Arquitectura a part del palau Victòria Eugènia. Només l'operació urbanística i arquitectònica pujaria a 69 milions d'euros, inclosos els 35 que podria costar la rehabilitació dels dos pavellons. Per exemple, el pavelló d'Alfons XIII, de 10.000 metres quadrats, ha de renovar tota la coberta, que és d'uralita. Es preveu crear diverses plantes a l'interior dels dos pavellons. El vestíbul o distribuïdor de tota l'Esplanada dels Museus seria la plaça de les Cascades. Tots els equipaments estarien connectats per passos subterranis per a vianants, en connexió també amb la futura estació de la línia 2 del Metro.

El projecte de la Muntanya dels Museus corre en

paral·lel als projectes museístics que estaven en marxa a Barcelona i que s'han anat desenvolupant, però amb les prioritats alterades arran del canvi de govern a la ciutat produït el maig del 2011. El mandat municipal 2011-2015 ha estat caracteritzat per la finalització del **Born**, inaugurat el 2013 (màxima prioritat), i per la irrupció de dos nous projectes: el **Museu de les Cultures del Món** (que ha obert a principis del 2015) i l'obertura del **castell de Montjuïc**, que han relegat els altres projectes municipals anteriors, com el **DHUB**, que malgrat tot s'ha inaugurat finalment el desembre del 2014. Per altra banda, també s'ha obert a la visita l'**Hospital de la Santa Creu i Sant Pau** (2014). Les altres dues grans novetats museístiques per al futur són el **Museu de l'Arquitectura** (ja l'hem tractat abans) i la franquícia de l'**Hermitage** (el tractarem al darrer apartat, el dels museus privats).

Abans de desenvolupar cada projecte, cal informar d'un fet que ha aplanat considerablement els canvis en les prioritats. El mes de maig del 2013 la **Diputació de Barcelona** va fer pública l'aportació plurianual (2012-2015) a l'Ajuntament de Barcelona, 30 milions d'euros, pactada amb el consistori barceloní, que enguany està dedicada a patrimoni, principalment. Uns 11 milions d'euros estan dedicats al futur Museu de les Cultures del Món (encara que dins d'aquesta partida hi ha una quantitat no concretada pel Museu Casa Verdguer, MUHBA), 12 al Castell de Montjuïc i només un al projecte museogràfic del Museu Marítim, que continua, per tant, mancat de dotació, després de la inauguració de l'edifici el 2013, 19.000 metres quadrats buits a l'espera de ser museografiats. Al mateix temps, l'Ajuntament ha habilitat el 2013 un pressupost extraordinari (anomenat Fons de Capitalitat Cultural) de 15 milions d'euros en tres anys (2013-2015) destinat als grans equipaments culturals (MNAC, MACBA...) per compensar les retallades aplicades per la Generalitat i el Ministeri, i al mateix temps perdona o posposa els deutes que manté amb la Generalitat (com per exemple els 20 milions d'euros que deu a l'Ajuntament pel DHUB). A continuació, exposarem els projectes un per un.

Museu del Disseny de Barcelona. Vitrina sobre ceràmica, en el marc de la exposició permanent de les col·leccions d'arts decoratives. Fotografia: X. Menéndez.

El Born, és, sens dubte, la fita museogràfica més transcendent del període que abastem. Catorze anys després de la feliç decisió d'optar per fer-hi un equipament arqueològic i no una biblioteca, i després d'un munt d'anys d'excavacions, obres i polèmiques, el 9 de setembre de 2013 es va inaugurar amb gran solemnitat el nou **Born Centre Cultural**. El Born ha esdevingut molt més que patrimoni: ha estat un emblema polític promogut per l'Ajuntament i la Generalitat i assumit per gran part de les forces polítiques i de la societat catalana com a referent central, no només dels actes del Tricentenari 1714-2014, sinó del procés sobiranista, en establir-se una relació directa (quasi monotemàtica) entre el jaciment (que és molt més) i la caiguda de Barcelona l'11 de setembre de 1714, caiguda que simbolitza la fi de les constitucions

catalanes i de l'Espanya composta. En un altre article en aquest mateix volum abordem monogràficament l'equipament. Aquí només destacarem algunes dades en xifres: 8.000 metres quadrats de jaciment amb una museografia mínima (recordem-ho: unes cinquanta-cinc cases i diversos carrers de la Barcelona dels segles XV al XVIII, tal com van quedar el 1717 a causa de l'abandó obligat després de la desfeta de 1714); quatre sales de 600 metres quadrats (exposició permanent, temporal, sala d'actes i espai gastronòmic-llibreria; cal destacar la magnífica permanent *Barcelona 1700. De les pedres a les persones*, amb 1.800 peces exposades); una activíssima programació d'actes tant acadèmics com artístics (teatre i música); una oferta rigorosa de tallers escolars i visites comentades; dotze anys d'obres; 84 milions

d'euros d'inversió (inclòs el projecte museogràfic); 5 milions d'euros anuals de funcionament (2 de dèficit, ja que la optimista previsió és ingressar-ne 3); 540.000 visitants previstos a l'any; 40.000 visitants els quatre primers dies d'obertura (de l'11 al 14 de setembre); 191.000 visitants durant el període de portes obertes, gratuït (11-29 de setembre); 178.000 visitants el primer mes de pagament (del 30 de setembre al 30 d'octubre): la majoria van contemplar el jaciment des de les passarel·les (gratuït) i menys del 10% van pagar per baixar i fer la visita comentada al jaciment o per visitar les exposicions; 580.000 visitants en els primers tres mesos (11.9.13-11.12.13); un milió de visitants en els primers sis mesos; dos milions de visitants en el primer any (fins a setembre del 1714), etc. L'Ajuntament es va autopremiar atorgant al Born CC el premi Ciutat de Barcelona 2013 en la categoria d'arquitectura.

El Museu de les Cultures del Món és un nou museu de l'Ajuntament de Barcelona formulat el 2012 que ha obert les portes el 7 de febrer de 2015 (la data inicial prevista era el juny del 2014). El nou museu, dedicat a l'etnografia no occidental, planteja un "viatge per l'art a través del món", es basa en la col·lecció Folch (2.300 peces cedides a l'Ajuntament l'any 2011, durant vint anys) i inclourà altres col·leccions privades i part dels fons "exòtics" del Museu Etnològic de Barcelona (MEB, municipal). Ja s'han executat les obres de rehabilitació de la seu (el Palau Nadal, antiga seu de la col·lecció Barbier-Mueller tancada el 2012, i el Palau Marquès de Lió, dos palaus gòtics contigus del carrer Montcada, amb tres plantes i uns 3.870 metres quadrats en total). S'està negociant la compra d'un altre local adjacent, de 350 metres quadrats més. El 2013 es va informar que el pressupost global era de 5 milions d'euros. Després es va anunciar una rebaixa i va quedar en 4,1 milions d'euros. El projecte museogràfic es va licitar a principis del 2014 per 2 milions d'euros. Però el novembre del 2014 l'Ajuntament va reconèixer que la rehabilitació dels dos palaus havia costat 7,6 milions d'euros. El projecte museogràfic s'ha redactat al llarg de 2014. El gener del 2014 es van presentar públicament les

grans línies del projecte. La mostra inclourà 550 peces (379 de la Folch, 117 del MEB i 61 d'altres col·leccions) distribuïdes per continents: Àfrica, Àsia, Oceania i Amèrica Precolombina, a més d'un espai per explicar els palaus en si. L'equipament disposarà de botiga, sala d'actes, sala de temporals, oficines i aules-taller. Es desconeix encara el model de gestió (direcció separada o única amb el MEB). Per la seva banda, el Museu Etnològic de Barcelona (MEB) s'ha d'adaptar a la nova realitat. L'edifici, a Montjuïc, que patia nombroses patologies, ha estat objecte d'una profunda rehabilitació que ha costat 2 milions d'euros (2012). Des de llavors, el museu està tancat al públic. L'equip ha estat reordenant els fons i elaborant el nou projecte museogràfic, que ha estat objecte de modificacions successives per adaptar-lo a la decisió política de crear el nou museu del carrer de Montcada, que ha comportat per al MEB la corresponent pèrdua dels fons no occidentals. L'Ajuntament va anunciar el novembre del 2013 que el nou MEB obriria les portes a finals del 2014 o principis del 2015 (sembla que serà a l'abril o al maig) per mostrar exclusivament el patrimoni etnogràfic català. Tot i que l'equip del MEB vol enllaçar amb les cultures immigrades que actualment són presents a Catalunya, el cert és que l'exposició permanent es basarà en el fons etnogràfic tradicional procedent principalment de l'antic Museu d'Arts i Indústries Populars, una decisió que ha estat objecte de crítiques i polèmica el desembre del 2014. D'aquesta manera, el nou projecte "català" de MEB encaixarà amb el gran projecte del Nou Museu d'Història de Catalunya, el museu nacional "de societat" que la Generalitat segueix volent crear a Barcelona, a l'entorn de l'arqueologia, la història i l'etnologia, segons el Pla de museus.

Sobre el castell de Montjuïc, l'Ajuntament no ha fet públic el detall del projecte, més enllà d'anunciar un ambiciós pla de rehabilitació i manteniment amb una inversió inicial de 12 milions d'euros procedents, com hem dit, de la Diputació, que havia d'iniciar-se el 2014, i de revelar que la gestió del projecte (museístic inclòs) i de l'equipament s'encarregaria a una empresa privada.

Vista nocturna del Disseny Hub Barcelona, el museu del Disseny inaugurat el 13 de desembre de 2014. La foto correspon a la jornada de portes obertes de la nit dels museus de 2013. Fotografia: X. Menéndez.

Des de l'1 de febrer de 2014 l'empresa Magma Cultura gestiona durant dos anys els serveis culturals del castell a canvi d'1,7 milions d'euros, després de guanyar el corresponent concurs públic. Però la polèmica es va esdevenir quan el consistori va anunciar, a continuació, que es faria pagar entrada per entrar al recinte a partir de l'1 de març, quan –recordem-ho– ja fa anys que el Museu Militar va deixar el castell i no s'ofereix encara cap servei ni s'ha realitzat cap instal·lació museogràfica que justifiqui el pagament. La polèmica generada va obligar a l'Ajuntament a adoptar, poques setmanes més tard, la fórmula aplicada al Park Güell: entrada de franc per als portadors del carnet Gaudir+BCN, que poden obtenir gratuïtament els ciutadans de Barcelona. En qualsevol cas, està per decidir quina oferta patrimonial es

bastirà al castell (Centre d'Interpretació del Castell i de la Muntanya, com s'havia dit; si es museïtzarà el monument, etc.) i quins altres usos tindrà (Centre per la Pau, Memorial Democràtic, usos esportius, cinema a la fresca, etc.).

El gran edifici acabat del DHUB, el Disseny Hub Barcelona, ubicat a la plaça de les Glòries, està pràcticament per estrenar des del 2012, quan es van acabar les obres, iniciades el 2009. Durant el 2013 ha estat presentat a la ciutadania. El contenidor buit –i l'impressionant entorn d'aigua i llums– ha estat mostrat al públic en dates assenyalades (18.12.12, vuitantè aniversari del Museu d'Arts Decoratives, i 18.5.13, la Nit dels Museus). Finalment, el nou museu s'ha inaugurat el 13 de desembre de 2014. El centre, que disposa de

Museu del Disseny de Barcelona. Exposició permanent dedicada al disseny gràfic. Fotografia: X. Menéndez.

25.000 metres quadrats, ha costat 101,3 milions d'euros (20 dels quals encara deu la Generalitat a l'Ajuntament). Al DHUB s'hi han traslladat els actuals fons dels museus d'Arts Decoratives, Tèxtil i de la Indumentària, d'Arts Gràfiques i de Ceràmica (70.000 objectes en total). També els fons de l'antic museu de carruatges. El 3 de març de 2013 el Museu de Ceràmica va tancar les portes al Palau de Pedralbes per preparar el seu trasllat. El canvi de prioritats municipal ha influït en la demora de l'execució del trasllat de les col·leccions i del projecte museogràfic, que ha estat desenvolupat per l'equip del museu durant el 2013 i el 2014. Efectivament, la urgència del Born CC va paraitzar el DHUB, però finalment part dels 10 milions d'euros que el consistori va estalviar

amb la licitació del Born s'han pogut destinar a la museografia del DHUB. Durant aquests dos anys, l'equipament ha estat seu de nombrosos esdeveniments i ha anat adquirint múscul, com a conseqüència dels esforços de l'Ajuntament per sumar altres institucions disposades a ocupar part dels enormes espais del DHUB, i per compartir, de pas, els 8 milions d'euros anuals que es calcula que costa el manteniment anual de l'edifici. El 21 de febrer de 2013 l'Assemblea del FAD va aprovar el trasllat de l'entitat al nou DHUB i va participar en l'òrgan de govern del museu juntament amb l'Ajuntament i el Barcelona Centre de Disseny (BCD), que també tindrà seu a l'edifici. D'aquesta manera el FAD allibera la seva seu al Convent dels Àngels perquè el MACBA s'ampliï.

El 5 de febrer de 2014 l'Ajuntament havia presentat el projecte museogràfic del definitivament anomenat **Museu del Disseny de Barcelona** (ja no es pot dir DHUB, però sí Disseny Hub Barcelona). Es compon de cinc exposicions. Quatre són semipermanents (tres d'una durada de cinc anys, i una, de tres), una per planta, i estaran dedicades al disseny gràfic, el disseny industrial, la indumentària i les arts aplicades. La cinquena és una de temporal, prevista pel febrer del 2015 (5.000 metres quadrats). Al nou equipament s'hi exposaran més de 1.900 peces de les 70.000 del fons. Ja han arribat 3.000 peces a les àmplies reserves de l'immoble (2.000 metres quadrats) i s'aniran portant les altres 67.000 fins a finals del 2015. Les primeres que s'han traslladat són les que es trobaven en un magatzem de lloguer, a Rubí. El projecte museogràfic està pressupostat en 2,9 milions d'euros. El pressupost de funcionament per a 2014 és de 2,5 milions d'euros. El museu vol mostrar l'evolució de les arts decoratives fins a les arts aplicades d'autor amb una museografia que es renovarà constantment. A partir del 2015 es decidirà, en el marc de la nova urbanització de la plaça de les Glòries, si s'activa la gran pantalla frontal de leds de la "grapadora" –nom popular de l'edifici–, a la qual es va renunciar el 2011 a causa del seu alt cost. Per altra banda, el 28 d'abril de 2014 el DHUB va obrir al públic el nou Centre de Documentació del Museu, amb més de 900 metres quadrats de superfície i 22.000 documents registrats.

Hem deixat per al final un nou projecte municipal de museu: el **Museu dels Bombers**. Aquest és un vell projecte que s'arrossega des de l'enderroc de la caserna de Provença i una vella reivindicació del col·lectiu de bombers. La seu s'ubicarà a l'antiga caserna de bombers del carrer de Lleida, que va deixar de ser-ho l'any 2000. L'edifici està sense ús des del 2011 (durant onze anys va albergar oficines de la Policia Nacional). L'edifici serà rehabilitat per l'Ajuntament (BIMSA) amb una inversió d'1,8 milions d'euros i aixoplugarà un centre que a més d'exposar la col·lecció acumulada per la institució, esdevindrà un centre de divulgació, formació i prevenció d'emergències destinat al públic

escolar i general. La licitació del projecte tindrà lloc la tardor del 2014. Podria obrir al públic el 2016.

Un cop analitzats els grans projectes, ens ocuparem del dia a dia de la resta de museus municipals que també projecten o han estrenat noves permanents. El **Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)**, tot i haver perdut la gestió del centre cultural del Born, del monestir de Pedralbes i de l'arqueologia urbana, manté la seva activitat descentralitzadora als barris. Hi ha el projecte d'obrir un **centre d'interpretació sobre la muralla romana** el 2015, en un edifici municipal prop de la plaça Traginers. Paral·lelament es treballa per habilitar un passeig per les muralles obrint a la visita un tram llarg del sector oriental (trenta torres), en el marc del Pla Bàrcino. S'està executant la segona fase del projecte del **Turó de la Rovira** per consolidar-la com a "balconada de la ciutat". Consisteix en la restauració i reposició dels elements expositius vandalitzats (és el principal problema del lloc), la rehabilitació dels dormitoris d'oficials i soldats com a centre d'acollida de visitants i la rehabilitació del lloc de comandament de la bateria per instal·lar-hi un audiovisual. Aquesta nova seu del MUHBA acollirà l'exposició permanent *Barcelona al límit*, un relat sobre les bateries aèries del 1938 i sobre el barraquisme, amb testimonis reals. L'obertura al públic es preveu el març de 2015. El MUHBA, per altra banda, ha elaborat el projecte de museïtzació de la **Torre del Baró**, que es va obrir al públic l'11 de novembre de 2014. La rehabilitació de l'equipament, amb un cost de 750.000 euros, permet al públic conèixer la història del castell mitjançant una exposició històrica permanent a la planta baixa, i ofereix unes fantàstiques vistes de Barcelona i el Vallès. Pel que fa a la **vil·la romana del Pont de Treball**, s'està buscant solucions a les demandes del barri de fer un "museu" al lloc, per exemple, exposant algunes peces (com el gran mosaic recuperat) en equipaments del barri (Torre del Fang, Can Riera...). Les excavacions efectuades al **Mercat de Sant Antoni** han comportat la decisió, el 2014, de conservar *in situ* i mostrar al públic, en el soterrani, un baluard i part de la contraescarpa (segle XVII) i un

Museu del Disseny de Barcelona. Vista d'una de les sales corresponent a l'exposició permanent "Del món al museu. Disseny del producte, patrimoni cultural". Fotografia: X. Menéndez.

tram de la Via Augusta romana. La reforma integral del mercat finirà el 2016. Per altra banda, el MUHBA està impulsant una exposició permanent a la Fàbrica Fabra i Coats, a l'Espai Josep Bota, amb la participació de l'Associació d'Amics de la Fabra i Coats. El projecte consisteix en un laboratori museològic participatiu mitjançant el qual es reviu la història de la fàbrica combinant elements immobles i mobles, documents escrits, gràfics i cinematogràfics, i memòria oral. L'objectiu final és museïtzar les grans sales del sistema energètic i crear un espai museístic centrat en la relació entre ciutat i treball. El projecte incorpora els arxius i la col·lecció de l'Associació d'Amics, cedida a la ciutat. Igualment, el MUHBA ha incorporat al seu programa de visites a la Casa de l'Aigua de

Trinitat Vella (o de Montcada), l'estació municipal d'abastament d'aigua de Barcelona construïda entre 1915 i 1919. Actualment aquesta instal·lació està en procés d'adequació per a la visita pública per part del MUHBA. L'exposició permanent *La revolució de l'aigua a Barcelona. Aigua corrent i ciutat moderna*, instal·lada en la galeria subterrània principal, mostra les estratègies i sistemes de provisió d'aigua a la ciutat des de l'època romana fins a l'actualitat. Una de les seues del MUHBA que enguany es beneficiarà d'una important inversió és el Museu Verdaguer de Vil·la Joana, la casa de Collserola on va morir el poeta. A finals del 2015 s'haurà convertit en la Casa Verdaguer de Literatura, Ciutat i Natura, un centre que mostrarà Jacint Verdaguer però que principalment esdevindrà

un centre de creació i difusió de la literatura i una residència temporal per a escriptors. L'Ajuntament va aprovar el maig del 2014 el projecte de rehabilitació, que costa 3,7 milions d'euros. Les obres tindran una durada de quinze mesos. El museu disposarà de sis espais expositius en dues plantes. Els dos primers estaran dedicats a Collserola i el seu medi natural i històric, i el tercer, a la finca. Els altres tres, a la segona planta, abordaran la figura de Verdaguer i la relació entre la literatura i la ciutat. Actualment, el centre està parcialment tancat al públic. El 22 de març de 2014 es va inaugurar la **Torre de les Aigües del Besòs** (i la seva veïna Casa de Vàlvules) després d'una llarga rehabilitació que ha costat 3,5 milions d'euros, a càrrec d'Aigües de Barcelona, la Fundació AGBAR i l'Ajuntament, i que va començar l'any 2000 i va finalitzar a principis de 2012. L'equipament no s'incorporarà al MUHBA (com estava previst) sinó que la seva gestió ha estat cedida a l'Arxiu del Poblenou, una entitat sense ànim de lucre del barri, que tindrà la seu a la torre. Al final, s'ha obert al públic sense una museïtzació específica, i serà l'entitat la que expliqui el monument mitjançant visites guiades els caps de setmana. Per altra banda, a la **seu principal del MUHBA** s'està treballant en el projecte museogràfic per reobrir el **baptisteri paleocristià**, amb dos nous àmbits expositius sobre la Barcelona visigòtica i el primer cristianisme amb noves peces originals. Finalment, hem de fer-nos ressò d'una notícia sorpresa que ha transcendit el desembre del 2014. El projecte del MUHBA de fer l'extensió museogràfica de la Barcelona Contemporània a l'antiga fàbrica d'Oliva Artés, al Poblenou, que es va presentar el 2010 i que estava aturat des del 2012, s'ha desencallat. L'Ajuntament està finalitzant la rehabilitació i ha convocat, el novembre, el concurs per licitar la museografia amb un pressupost de 287.131 euros (que inclou 60.500 per audiovisuals). Està previst obrir el nou equipament durant el 2015.

El **Museu Blau**, és a dir, el **Museu de Ciències Naturals de Barcelona**, inaugurat el 2011, encara no ha culminat la seva conversió en museu nacional malgrat la constitució del consorci entre Ajuntament i Generalitat el mateix 2011. Tampoc s'ha

posat en marxa la xarxa nacional temàtica de museus. Mentrestant, l'Ajuntament segueix tirant endavant l'equipament en solitari. L'abril del 2014, el museu va presentar millores d'accessibilitat a l'exposició permanent *Planeta Vida* destinades a discapacitats visuals. A les disset taules interactives de l'exposició, que ja permetien tocar uns cinquanta objectes (fòssils originals i maquetes), s'han instal·lat nous esquemes en relleu i textos en Braille. Per la seva banda, l'Institut Botànic, que forma part del museu, ha posat en valor a la seva seu de Montjuïc el **Gabinet Salvador**, una col·lecció emblemàtica d'història natural formada al segle XVII i composta per espècimens animals i vegetals, fòssils i minerals (més de 30.000 exemplars), així com per una valuosíssima biblioteca. El maig del 2014 es va inaugurar l'exposició semipermanent *Salvadoriana. Tresor del patrimoni científic*, que li ha retornat l'oportunitat de ser conegut. La despesa ha anat a càrrec del Tricentenari BCN 1714-2014. La col·lecció Salvador està considerada el primer museu (Gabinet de Curiositats) que va existir a Barcelona i a Catalunya. El novembre del 2014 es va publicar que aquesta col·lecció s'instal·laria de forma permanent a l'antic Museu Martorell, a la Ciutadella, seu del Museu de Geologia fins al 2010. Es dona el cas que aquest museu és el més antic de Barcelona, el primer a fundar-se, i potser aixoplugarà en el futur la col·lecció museística més antiga del país. Mentrestant, les antigues seus del museu a la Ciutadella comencen a patir problemes de manteniment, des del trasllat al Fòrum, el 2010. Ens referim a l'esmentat **Museu Martorell**, antic museu de Geologia, tancat des del 2010; a l'hivernacle, tancat des del 2006 i rehabilitat el 2009; i al **Castell dels Tres Dragons**, antiga seu de Zoologia. El novembre del 2014 el Castell dels Tres Dragons ha aparegut protegit per una malla a causa de desprendiments de totxos. L'edifici modernista encara allotja l'àrea de Recerca del museu, pendent de traslladar-se a un nou edifici de nova construcció al Fòrum, al costat del Museu Blau. Durant el 2013 el destí de l'edifici va ser objecte de polèmica. L'edifici no va quedar buit amb el trasllat del museu al nou Museu Blau. A l'immoble hi romanen laboratoris i programes de recerca i una impressionant reserva amb més

de dos milions de mostres animals. La Generalitat, en el marc de la creació del nou Museu Nacional de Ciències Naturals, s'havia compromès a buscar una nova ubicació per al fons. Mentrestant, l'Ajuntament de Barcelona pressionava el Museu perquè desallotgés l'edifici, per destinar-lo a altres usos. Però el museu no disposava d'un lloc alternatiu on ubicar el fons. El gener del 2013 l'Ajuntament va aprovar la creació d'un centre d'interpretació a la Ciutadella per explicar el parc i l'antiga fortificació, en connexió de continuïtat amb el Born (centrada en els fets del 1714). La premsa va publicar que s'ubicaria al Castell dels Tres Dragons, que també serviria per a oficines del Tricentenari. Va ser al mes de febrer de 2013 quan va esclatar la polèmica, al transcendir l'"ordre" municipal de trasllat dels fons zoològics, impossible de materialitzar. Pocs dies després l'Ajuntament es feia enrere en relació amb el trasllat, i desmentia que volgués instal·lar el centre d'interpretació de la Ciutadella a l'edifici, de forma immediata. L'Ajuntament, però, segueix proposant que en el futur sigui un centre de visitants relacionat amb el parc de la Ciutadella.

El Museu Picasso, ja convertit en fundació des de l'1 de gener de 2014, manté una programació d'exposicions temporals de notable potència. La fundació té un capital inicial fundacional de 30.000 euros, dues terceres parts aportades per l'Ajuntament, i la resta, per la Fundació Barcelona Cultura. L'ordinari de 2014 puja a 8,6 milions d'euros, de les quals l'Ajuntament posa 750.000 més 120.000 per a inversions. El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) ha celebrat el 2014 el seu vintè aniversari. Aquest equipament (que no museu) ha aprofitat l'efemèride per presentar, el gener del 2014, un nou programa de vint accions, amb noves exposicions i activitats, algunes amb el MACBA. Sembla per tant que la direcció ha abandonat qualsevol proposta de fons permanent, com s'havia plantejat.

Pel que fa als dos museus consorciats amb la Generalitat, el MACBA i el MNAC, hem de dir que les dues administracions han acordat repartir-se la preeminència, arran del suport econòmic

municipal relatat més amunt. Mentre el MNAC manté la Generalitat com a institució principal, el MACBA passa a ser liderat per l'Ajuntament. Per altra banda, aquests dos museus van pactar eliminar els límits cronològics decidits als anys noranta entre totes dues col·leccions (dècada dels quaranta), decisió que va corroborar la JMC.

El MACBA ha patit especialment les retallades (el 2012 va patir un ERO). Les disminucions de les aportacions de la Generalitat i del ministeri, apai-vagades en part per l'Ajuntament, han posposat l'ambiciós projecte de renovació expositiva del MACBA i l'han obligat a aprimar i a abaratir la programació, reactivada en part gràcies a l'acord amb la Fundació La Caixa per coordinar les respectives col·leccions. L'ambiciós projecte de futur del MACBA passava per fer una nova seu del museu (de 2.100 metres quadrats en tres plantes, més soterrani) en el solar de 700 metres quadrats que avui ocupa la Capella de Montalegre (que es podria enderrocar, i que ja ha estat cedida al MACBA) i que connectaria amb l'edifici blanc de Meier mitjançant un túnel soterrani. El pla B, més realista, era ocupar tota la plaça, la plaça dels Àngels, és a dir, els edificis de l'entorn. El MACBA disposa de diversos espais que cal omplir –capella dels Àngels, l'espai que va deixar lliure el FAD a la plaça dels Àngels el 31.12.13– i convertir-los en restaurant, botiga, segona llibreria, sala d'actes... Durant dos anys aquesta ampliació ha estat aparcada. Amb tot, el museu no ha parat: es va crear el Gran Vidre (espai expositiu visible des del carrer) i es va reinstal·lar (2014) el mural de Haring a la plaça. Però el febrer del 2014 el MACBA va presentar la nova programació (un *reset* segons la direcció), amb més exposicions i activitats tot i tenir menys pressupost, i el juliol del 2014, malgrat l'austeritat pressupostària, va presentar oficialment els nous espais del futur MACBA (sense renunciar en el futur al nou edifici de Montalegre). El pla presentat comporta guanyar dues sales d'exposicions més, una mediateca, un centre de co-treball, un nou auditori, un restaurant i una llibreria botiga de disseny. En total sumarà 20.000 metres quadrats. S'incorpora el Convent dels Àngels (1.790 metres quadrats) (l'antiga seu del FAD), que es convertirà

en dos nous espais expositius. La primera mostra estava prevista pel setembre de 2014. La capella, actualment tancada, obrirà amb una altra exposició (prevista pel novembre del 2014). Es canviaran les ubicacions de la llibreria–botiga (obriria el novembre del 2014) i la cafeteria restaurant (abril del 2015). Es farà un nou accés pel Centre d'Estudis i Documentació, al Convent dels Àngels. La plaça dels Àngels es convertirà en el centre del MACBA, en el seu pati interior. No tenim notícies sobre el recurrent tema de compartir espais amb el CCCB. Les obres costaran 2 milions d'euros, 1,5 a càrrec directe de l'Ajuntament i mig milió a càrrec del MACBA.

Respecte del MNAC, hem explicat més amunt l'ambició Pla estratègic que implica ampliar el museu temàticament, cronològicament i físicament, "ocupant" els pavellons i espais de la Fira, pla que el maig del 2014 va ser auditat i avalat pel CoNCA. Mentrestant, de portes endins, el museu segueix reestructurant les permanents. L'1 d'abril de 2014 el MNAC va tancar les sales dels segles XIX i XX per realitzar la nova presentació museogràfica de la col·lecció d'art modern, que es va inaugurar el 23 de setembre de 2014, i que arriba fins als anys cinquanta del segle XX. El nou relat, que inclou més de 1.350 obres i que ocupa 5.500 metres quadrats de la primera planta, abasta, amb criteris transversals, temàtics, interdisciplinaris i no estrictament cronològics, la fotografia, el cartellisme, l'arquitectura, el mobiliari, les arts decoratives i el cinema, i té com a fites centrals el Modernisme, l'exposició del 29 i les avantguardes centrades en els anys trenta del segle xx. Algunes obres procedeixen del MACBA, en funció de l'acord sobre delimitació cronològica, però també hi ha dipòsits d'institucions públiques i privades. La nova permanent, que ha tingut un gran èxit de crítica i de públic, ha costat 890.000 euros. Una tercera part ha anat a càrrec de La Caixa. Un any abans, el novembre del 2013, el MNAC va obrir al públic la terrassa del museu (de fet, dues), un nou espai de 1.200 metres quadrats convertit en mirador que permet descobrir una panoràmica de la ciutat de 360 graus. L'adaptació arquitectònica ha costat 720.000 euros, que es confien recuperar

amb el lloguer d'aquest espai a empreses. Per altra banda, el MNAC ha adquirit noves obres, com una pintura de Tapiró (gràcies al benefici deixat pel polèmic lloguer de sales del museu per al casament de la família hindú Mittal, el desembre del 2013), o el gran mural ceràmic de Miró realitzat el 1978 per a la seu barcelonina d'IBM, que s'ha instal·lat, el novembre del 2013, a la Sala Oval. Arran de la mort de l'escultor Subirachs, l'Ajuntament de Barcelona va anunciar, l'abril del 2014, la seva disposició a acollir, amb destí al MNAC i també al MACBA, part de la seva col·lecció privada que s'havia d'instal·lar al no creat centre Subirachs, que havia impulsat Caixa Penedès. De totes maneres, el MNAC ja treballa per assolir la següent fita del seu full de ruta, que ara es posposa del 2015 al 2016: la remodelació de les sales del Renaixement i Barroc, que s'instal·laran a la planta baixa, al voltant de la Sala Oval. Finalment, esmentarem que el MNAC va establir, l'abril de 2014, una entrada combinada i conjunta amb el Centre del Romànic de la Vall de Boí.

El 16 de febrer de 2013 es va inaugurar l'edifici de les Drassanes Reials, de 19.000 metres quadrats, seu del Museu Marítim de Barcelona, després de més de vint anys d'obres de rehabilitació i una inversió milionària (només disset milions d'euros la darrera fase). Les obres han estat finançades per la Diputació de Barcelona, titular de l'edifici (que el gestiona conjuntament amb l'Ajuntament de Barcelona i el Port de Barcelona mitjançant el Consorci Drassanes) i el Govern de l'Estat. L'edifici està buit, a l'espera d'executar el projecte museogràfic previst (que es preveia culminar a finals del 2014) i per al qual no hi ha finançament previst. Com hem explicat més amunt, la principal institució titular, la Diputació, només ha destinat al MMB un dels 30 milions d'euros del plurianual (2012-2015) destinat a l'Ajuntament de Barcelona el maig del 2013, ja que ha prioritzat, com hem dit, altres projectes com el Museu de les Cultures del Món o el castell de Montjuïc. Aquest milió només servirà per acabar serrells del Pla d'obres anterior (acabar biblioteca, arxiu, aula taller, dipòsits...). Després del milionari esforç fet durant tants anys, un cop acabada l'obra, ens trobem amb

un edifici buit i cap dotació per produir el projecte museogràfic. L'únic que està assegurat pel 2015 és la remodelació del nou vestíbul, que ha de donar entrada al futur recorregut museogràfic. Per altra banda, el projecte de Museu de les Arts Escèniques que es va anunciar el març del 2011 per part de l'Ajuntament (que cedia la Casa de la Premsa, a Montjuïc, com a seu) i la Diputació de Barcelona (que posava la col·lecció, la de l'Institut de Teatre), està completament aturat. El nou Govern provincial no va donar validesa al conveni signat dos mesos abans del canvi de mandat. Mentrestant, el MAE (el Museu de l'Institut) segueix sense exposició permanent oberta al públic, mentre incrementa les seves col·leccions (per exemple, el desembre del 2013 va incorporar el vestuari de dansa de la companyia Gelabert-Azzopardi).

Per altra banda, es va aclarint el destí d'alguns immobles emblemàtics de la ciutat per part de l'Ajuntament. La Fabra i Coats de Sant Andreu està creixent com a Centre de les Arts, mentre que el Canòdrom (que havia de ser centre d'art) es convertirà en un centre d'innovació cultural, digital i tecnològic. Can Ricart (i també Can Jaumandreu) seran cedits a la Universitat de Barcelona. L'acord assolit el setembre del 2013 sobre Can Ricart (que pateix una greu situació d'abandó) permetrà la construcció, a càrrec de la Universitat de Barcelona, d'una plataforma cultural amb serveis universitaris, entre els quals destaquen els estudis de comunicació audiovisual. Per altra banda, l'Ajuntament va demanar el 2012 a l'Estat la cessió de l'edifici de Correus per convertir-lo en un espai cultural. Finalment, volem esmentar que l'Ajuntament de Barcelona segueix lluitant per recuperar la totalitat del llegat de l'industrial Julio Muñoz Ramonet, ja que la part més valuosa (pintures de Velázquez, El Greco o Botticelli, la col·lecció de miniatures, etc.) ha desaparegut del Palauet del carrer Muntaner. En morir l'any 1991, l'industrial va llegar l'immoble i la col·lecció a l'Ajuntament de Barcelona. Durant dinou anys les hereves de l'industrial i l'Ajuntament s'han enfrontat als tribunals per l'herència. Després de tres sentències favorables, el juliol del 2013 l'Ajuntament (i la Fundació Muñoz Ramonet, creada pel consistori)

va poder accedir al palauet i constatar, amb els inventaris a la mà, la desaparició de les obres més valuoses. El 2014 l'Ajuntament ha presentat una querrela criminal contra les filles de l'Industrial, a qui reclama la devolució de 853 peces. Les denúncies no han tornat encara les obres, malgrat el mandat judicial. L'Ajuntament mai ha concretat el destí final del palauet i la col·lecció.

Finalment, dins del capítol de Barcelona, farem un apartat específic sobre el Modernisme, perquè hem constatat una eclosió de nous centres i edificis modernistes visitables o en procés, públics, però sobretot privats, principalment a la ciutat de Barcelona. Un patrimoni que, recordem-ho, es patrimoni de la Humanitat. Un patrimoni que des de la inauguració parcial de la Sagrada Família, el 2010, no ha parat de revaloritzar-se. I que, de pas, ha generat un formidable debat sobre el turisme sostenible a la ciutat. Sens dubte, la novetat més important és l'obertura al públic, el 25 de febrer de 2014, del recinte de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, tot i que només d'una part, corresponent a la primera fase del projecte. Han estat cinc anys d'obres amb un cost de 72 milions d'euros, amb els que s'han rehabilitat sis dels dotze pavellons. Dos més estan en obres, i quatre queden pendents. També s'ha intervingut en part del quilòmetre de túnels del subsòl, per fer els itineraris. L'Hospital, obra de Domènech i Muntaner, ha estat objecte d'una delicada restauració en la qual s'han retirat envans i forjats per recuperar les parets originals de mosaics i trencadís. El Pla director d'obres va ser aprovat el 15 de març de 2013 pel Ple municipal. La gestió correspon a una fundació composta principalment per l'Ajuntament i la MIA, la institució que governa la vessant patrimonial de l'hospital. El projecte global, valorat en 105 milions d'euros, ha estat cofinançat per un FEDER, per tres ministeris de l'Estat, per la Generalitat, per l'Ajuntament, per la Diputació i per la mateixa Fundació, i també per part dels organismes internacionals que ocupen o ocuparan la majoria dels dotze pavellons (la qual cosa limita notablement les visites). Un dels pavellons, el de Sant Salvador, encara en fase de projecte, hostatjarà el Centre d'Interpretació del recinte. El complex disposa d'espais

per a exposicions temporals i per a actes de gran format (disponibles en lloguer). L'èxit de públic ha estat espectacular. Les primeres tres setmanes (jornades de portes obertes) es van comptabilitzar 127.000 visitants. En els següents sis mesos (ja de pagament) se'n van rebre 130.000. Les previsions, per garantir una visita sostenible i no massificada, eren de 120.000 a l'any. El 7 de novembre de 2014 va obrir al públic l'exposició permanent **Palau Güell**: mirades al mobiliari al **Palau Güell**, obra de Gaudí, edifici que es va reobrir el 2011 després d'un llarg període de restauració i museïtzació a càrrec de la Diputació, titular de l'immoble. La nova proposta museogràfica consta de quatre noves sales de la planta de dormitoris. Dues sales s'obren per primera vegada i exhibeixen mobles de quatre rellevants artistes del Modernisme català (Homar, Vidal, Busquets i Riquer). Les altres dues mostren el mobiliari i la decoració original de l'època dels Güell. La família Güell ha cedit temporalment dos mobles originals de Gaudí per a l'exposició. Paral·lelament, les grans icones modernistes obertes al públic (privades) segueixen funcionant. **La Pedrera**, obra de Gaudí, ha emprès, al 2014, i amb un cost de 750.000 euros, la tercera rehabilitació des del 1988, que afecta principalment la façana, que ha estat amagada tot l'any. I la **Casa Batlló**, també de Gaudí, ofereix des de març del 2014 una videoguia que permet reconstruir digitalment, mercès a una tauleta, l'interior i l'ambient original de les habitacions mitjançant la realitat augmentada i el 3D. Però aviat nous immobles privats s'incorporaran a l'oferta, sense sortir del passeig de Gràcia. La **Casa Lleó i Morera**, obra de Domènech i Muntaner, ja ho ha fet. L'immoble, propietat de la constructora Núñez i Navarro des del 2006 (quan la va adquirir per 26 milions d'euros), es va obrir al públic el 20 de gener de 2014. Fins fa poc, l'edifici estava ocupat per diversos llogaters. La constructora, que va decidir cancel·lar els lloguers i obrir al públic, ha anat restaurant els principals espais de l'edifici, en els darrers anys, conforme s'anaven deslligant. La **Casa Amatller**, seu de l'Institut Amatller d'Art Hispànic i obra de Puig i Cadafalch, es convertirà en un espai museístic a partir de principis del 2015, segons s'ha anunciat el passat mes d'octubre, un

cop acabades les actuals obres de rehabilitació de l'edifici. Els visitants de la casa-museu podran conèixer una vivenda benestant de la Renaixença, les seves col·leccions i mobiliari, i la història d'una família burgesa industrial. La casa ha estat fins ara només la seu de la Fundació Amatller. La Fundació va decidir fer obres per obrir una part al públic, obres que s'han allargat, perquè estava previst enllestir-les a finals del 2013. Més enllà del passeig de Gràcia, també s'estan fent passos per obrir a la visita, el 2016, la **Casa Vicens**, de Gaudí, ubicada al barri de Gràcia. El banc andorrà **Morbanc** l'ha adquirit el 2014 i preveu, com a mínim, dos anys d'obres de rehabilitació i museïtzació. Per la seva banda, la Universitat de Barcelona, propietària (des del 1956) dels **Pavellons de la Finca Güell**, obra de Gaudí, i situats a Pedralbes, va iniciar el 2012 el projecte d'obrir el recinte a la visita pública. La UB va redactar un pla director i es va posar a buscar patrocini privat. Però el setembre del 2014 la UB va signar un conveni amb l'Ajuntament pel qual la UB cedeix a la ciutat els pavellons durant deu anys a canvi d'un milió d'euros. L'Ajuntament es compromet a restaurar els immobles (amb un cost de 900.000 euros) i a obrir el recinte al públic. Es preveu finalitzar les obres a finals del 2016. Ja podem donar de baixa de la llista, en principi, la **Casa Burés** (Ausiàs Marc-Girona), adquirida per l'Ajuntament de Barcelona el 2007 (llavors es va parlar de fer-hi el Museu de l'Arquitectura i l'Urbanisme i un centre d'interpretació del Modernisme) i revenuda a la Generalitat el 2009 (que encara deu a l'Ajuntament una gran part del preu). La Generalitat va posar la finca a la llista d'immobles en venda de la Generalitat per reduir el dèficit públic. Després de subhastes fallides i rebaixes de preu, el novembre del 2014 s'ha fet pública la venda per 18,8 milions d'euros a una promotora que vol construir-hi habitatges al seu interior. L'edifici ha sofert en els darrers anys deterioraments i vandalisme. Finalment, qui sí que ja ha obert al públic és la **Torre de Bellesguard**, obra de Gaudí, situat a Sant Gervasi. Va ser el 18 de setembre de 2013. La família propietària ha obert part de casa seva, després d'emprendre una costosa restauració de la façana i del famós pinacle, que el 2008 amenaçava ruïna.

El relat de la visita inclou la història de l'immoble, ja que en realitat és un edifici d'origen medieval amb una densa trajectòria, que Gaudí va remodelar el 1900. En aquest estat de la qüestió sobre l'oferta modernista de la ciutat, no podem deixar de banda el **Park Güell**. El nou règim de visites decidit per l'Ajuntament, titular de l'immoble, a causa dels problemes derivats del turisme massiu ha estat matèria d'una formidable polèmica ciutadana durant el 2013 (seguida de la mobilització de 2014 contra el turisme massiu i els pisos turístics). El nou règim tarifari del Park, consistent en el pagament de l'entrada excepte als residents, veïns i registrats prèviament, va entrar en vigor el 25 d'octubre de 2013 i només afecta la part monumental. La mesura ha estat acompanyada d'obres de millora, tancament i accessos, per valor de 2,2 milions d'euros, a càrrec de l'Ajuntament. Es tractava de baixar dels nou milions de visitants a l'any (estimació del 2012) i regular un flux de visitants de noucents a l'hora. Durant el darrer any (del 25.10.13 al 30.9.14, onze mesos amb el nou sistema regulat), el Park ha rebut 2.377.920 visitants, un 65% de la capacitat màxima fixada. Mentrestant, la ciutat de Barcelona segueix sense tenir un museu global del Modernisme que, més enllà d'exposar béns mobles, expliqui l'arquitectura. Deixant de banda el **Museu del Modernisme Català**, centre privat obert l'any 2010 al carrer Balmes, és el **MNAC** el que intenta liderar el relat del Modernisme a la ciutat, tant pel que fa a col·leccions com pel que fa a arquitectura. Això sí, la iniciativa privada ha estat capaç de crear **Gaudí Experiència**, un espai interactiu sobre l'obra de Gaudí amb un audiovisual 4D produït per La Trinca, que es va inaugurar el 3 de juliol de 2012 al peu del Park Güell. Per tal d'ordenar i coordinar tot el patrimoni gaudinià, s'ha produït un fet rellevant el novembre del 2013: la "declaració de Mataró" i la constitució, impulsada per la Generalitat, del Consell per al Foment i la Difusió de l'Obra de Gaudí (publicat al DOGC, número 6566, de 20.2.2014). El Consell, constituït el 18 de febrer, està format pels propietaris públics i privats (aquests són majoria) dels edificis de Gaudí, així com per representants de la Generalitat i del MNAC, i podria ser l'embrió d'una xarxa. Una de les primeres decisions ha estat crear un portal web sobre Gaudí.

MUSEUS D'ÀMBIT NACIONAL I ALTRES ACTUACIONS DE LA GENERALITAT A CATALUNYA

Com hem dit a la introducció, l'any 2014 és l'any de la creació de la nova **Agència Catalana del Patrimoni Cultural**. Els museus que en depenen (MAC, MHC, MNAT, MNACTEC, Md'AG) no han realitzat grans remodelacions museogràfiques en els dos darrers anys. Tot i això, el **Museu d'Història de Catalunya** ha reformat la sala dedicada a la Catalunya Nova (segles XII-XIII) (desembre del 2013) i ha incorporat a les sales algunes peces singulars. El **Museu Nacional de la Ciència i Tècnica de Catalunya** disposa, des d'octubre del 2013, d'un nou espai expositiu al vestíbul per acollir exposicions temporals sobre empreses centenàries. També ha remodelat i renovat l'espai del transport de la permanent, amb l'exposició **Viva Montesa** (Col·lecció Pere Permanyer) i una mostra de vestits dels campions catalans del Motociclisme, que s'obren al públic el desembre del 2014. Actualment, l'Agència projecta una cafeteria al *hall* del MNACTEC. Igualment, l'Agència ja ha adjudicat les obres i continguts de l'**Espai Patrimoni**, situat als baixos del Palau Moja, a Barcelona, que es preveu que obri les portes dins el primer trimestre del 2015. Es tracta d'un centre de divulgació del patrimoni català adreçat al turisme, i disposarà de pantalles temàtiques, botiga de productes del país i cafeteria. Per altra banda, l'Agència ha decidit llogar una **nau industrial** a Cervera, per deu anys, com a magatzem de materials arqueològics i dels museus (principalment MAC i MNACTEC). Les obres d'adequació costaran a la Generalitat 415.000 euros.

L'actuació museogràfica més destacable ha tingut lloc al **Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT)**. El 18 de maig de 2013 es va inaugurar una austera remodelació de la **Necròpolis Paleocristiana** de Tarragona, depenent del MNAT, que va permetre obrir al públic, després de vint-i-un anys d'estar tancat, el conjunt funerari paleocristià més important d'Occident. Les obres, que han costat 225.000 euros, aportats pel Departament de Cultura, es van iniciar el gener del 2013 i van durar tres mesos. S'ha habilitat un circuit de visita, s'ha arranjat un

part del jaciment amb tractaments cromàtics diferenciats pels paviments i s'ha instal·lat una nova senyalització. Amb tot, aquesta remodelació parcial representa una ínfima part del projecte redactat en el seu moment per recuperar i museïtzar tot el jaciment, valorat en 8,5 milions d'euros. El conseller va anunciar que aquesta intervenció és el pròleg de l'ambició i futur projecte de traslladar a la Tabacalera el MNAT, la Biblioteca Pública de Tarragona i el Dipòsit Nacional d'Arqueologia.

El nou centre de recepció de visitants del Museu d'Arqueologia-Empúries (un edifici de nova planta començat a construir el 2010 que per diversos problemes amb els proveïdors de les obres i els subministraments va quedar pendent de finalització) obrirà al públic, per fi, el maig-juny del 2015, i comptarà amb un gran audiovisual. A l'estiu es confia tenir operatives la cafeteria i la botiga del centre. Empúries es beneficiarà durant el 2015 d'altres millores: una nova sala d'exposicions temporals i la restauració i museïtzació de dues àrees del jaciment: l'estoa de la Neàpolis i el criptopòrtic de la casa romana número 1. Les obres d'aquestes dues àrees han sortit a concurs el novembre del 2014 per 1.136.000 euros. Totes aquestes obres (inclòs l'audiovisual esmentat i d'altres) suposen una inversió total de 1.351.539 euros, que assumeix íntegrament la Caixa en el marc del programa 12 x 12. El conveni per a aquest any 2014 està dotat amb 2 milions d'euros, dels quals, com veiem, un 67% es destinaran a Empúries. L'obertura del Centre de visitants comportarà el 2015 el trasllat del pàrquing de l'equipament (en conveni amb l'Ajuntament de l'Escala).

Un cas semblant al d'Empúries ha estat el Centre d'Interpretació de Cogul. L'edifici impulsat pel MAC es va construir en el període 2009-2011 (amb una inversió d'1,35 milions d'euros) però no va poder entrar en funcionament per manca de connexió elèctrica. L'Agència està impulsant, en conveni amb les administracions del territori, un nou projecte per dotar el centre de discurs museogràfic i obrir el centre, que no només seria el centre d'acollida per a la visita de les pintures rupestres de Cogul, sinó que també tindria com

a missió dinamitzar turísticament la resta de jaciments i monuments de la comarca de les Garrigues.

Pel que fa a la resta de museus nacionals, ja hem informat del MNAC i també del MACBA a l'apartat de Barcelona.

On l'Agència està focalitzant més els esforços és en la Xarxa de Monuments, que ja no depèn del Museu d'Història de Catalunya. Encara en l'etapa MHC, hem de destacar la inauguració, l'11 de maig de 2013, d'una nova fase de la restauració de la Cartoixa d'Escaladei (la Morera de Montsant, Priorat), que ara presenta totalment reconstruït el claustre menor, un dels claustres centrals, amb moltes de les peces originals recuperades (segle XVI). Les obres, iniciades el 2010, han costat 1,6 milions d'euros. L'any 2014 l'Agència ha aprovat el projecte de reestructuració de l'edifici de recepció i serveis, en conveni amb el Consell Regulador DOQ Priorat, amb un pressupost que frega el milió d'euros (només un 29% a càrrec de la DO). L'edifici contindrà un centre d'acollida i de visitants i una botiga, així com oficines i magatzem per la DO. Hi ha previstos dos espais (100 metres quadrats) per museïtzar. El conveni amb La Caixa que abans hem esmentat (el programa anomenat Patrimoni en Acció, abans 12 x 12) prioritza precisament els monuments de la Generalitat. El nom fa referència a dotze monuments i jaciments emblemàtics. La primera fase, que va ser presentada el 27 de novembre a Empúries, té una dotació de 2 milions d'euros i abasta sis immobles. A més d'Empúries (que s'endú dues terceres parts de la inversió, com ja hem dit), també se'n beneficiarà Sant Pere de Rodes (senyalització, 150.000 euros), Miravet (projecte museogràfic i senyalització, 73.115 euros), Escaladei (projecte i adequacions museogràfiques, 204.000 euros) i Vallbona de les Monges (execució espai d'acollida, exposició permanent i senyalització, 95.000 euros).

Durant els anys 2013 i 2014 la prioritat de la Generalitat i en particular de l'Agència s'ha centrat en el Tricentenari 1714-2014. Encara és d'hora per valorar si les inversions que s'hi realitzen (pel que

fa al que a nosaltres ens interessa, les museogràfiques) han estat útils i permanents (més enllà del Born, un èxit incontestable). Les apostes més importants són les exposicions temporals (MHC, MUHBA, MNAC, MACBA. BC, Palau Robert...) i la Ruta 1714, un itinerari turístic i gastronòmic senyalitzat amb plafons pels indrets més importants de la Guerra de Successió (sobretot deu d'emblemàtics, lligats a elements patrimonials específics: Lleida, Cervera, Cardona, la Seu d'Urgell, Moià, Talamanca, els Prats de Rei, Vic, Sant Boi de Llobregat i Barcelona, tot i que hi ha uns cinquanta-cinc municipis implicats en total). També hi ha la ruta de les Viles Cremades (vint-i-dos municipis) i els Espais 1714 (vint-i-tres més). El pressupost dels actes del Tricentenari de la Generalitat puja a 0,9 milions d'euros (3 milions d'euros comptant inversions). (El de l'Ajuntament de Barcelona és de 2, milions d'euros.) En qualsevol cas, la Xarxa de Monuments, que fins ara gestionava el MHC, també s'ha vist beneficiada per la commemoració, ja que el Tricentenari ha permès finalitzar el tantes vegades ajornat projecte de centre d'interpretació sobre la Guerra de Successió a la casamata del castell de Cardona. El 21 de juny de 2014 es va inaugurar la nova senyalització turística del monument (trenta-sis elements), la museïtzació de l'espai de la casamata, l'adequació dels baluards i la impermeabilització de la coberta de la Col·legiata. L'import de la inversió ha estat de 223.000 euros. A la casamata, un dels antics polvorins, s'hi ha instal·lat un centre explicatiu de la història de Cardona i de la Guerra de Successió, amb un espai diferenciat sota el títol Espai 1714, que a més, està dotat d'una sala taller. L'espai ofereix un *video-mapping* sobre el setge borbònic. Per altra banda, i també en el marc de la Ruta 1714, l'Agència ha inaugurat, el març del 2014, una rehabilitació de l'ermita de Sant Sebastià de Vic, amb un monument al Pacte del Vigatans. Per altra banda, la Universitat de Cervera s'ha obert a la visita. I també s'ha aprovat un projecte de restauració de la Torre de la Manresana (Prats de Rei). Finalment, un dels projectes acariciats per l'Ajuntament de Barcelona –no confirmat– consistia en la reexcavació i museïtzació del Portal de Sant Daniel, descobert el 2006 al Parc de la Ciutadella.

Més enllà dels museus, durant els anys 2013 i 2014 han vist la llum importants remodelacions i obres de restauració de monuments impulsats pel Departament de Cultura. En el marc del programa Romànic Obert, finançat per l'Obra Social de La Caixa, s'han realitzat treballs de restauració a tres monestirs. A Sant Pere de la Portella (la Quar, Berguedà) s'ha restaurat l'església, inaugurada el 30 de juny de 2013. Queda pendent refer el claustre. A Santa Maria de Mur (Castell de Mur) es va inaugurar el 5 de maig de 2013 la nova restauració del claustre, amb una inversió de 105.000 euros. I el monestir de Sant Daniel (Girona) també ha vist restaurat el seu claustre, que es va obrir al públic el 15 de juny de 2013, i que ha suposat una inversió de 300.000 euros. Capítol a part mereixen el cellers cooperatius modernistes. El passat 22 de març de 2014 es va inaugurar la rehabilitació del Celler Cooperatiu de Gandesa (Terra Alta), obra de Cèsar Martinell. L'obra, promoguda i executada pel Departament, ha costat 600.000 euros i ha estat finançada íntegrament per l'Obra Social de La Caixa en el marc del programa Cellers Cooperatius. Aquest programa, creat pel Departament i La Caixa l'any 2009, està dotat amb 3,6 milions d'euros i ha comportat actuacions a vuit cellers cooperatius de la Catalunya meridional. Actualment, les actuacions ja han finalitzat, excepte la del Pinell de Brai, que acabarà el juny del 2014. En paral·lel, un d'aquests cellers, el Celler Cooperatiu de l'Espluga de Francolí, seu del Museu del Vi de l'Espluga de Francolí, serà objecte d'obres urgents de restauració arquitectònica per valor de 100.000 euros, a càrrec de la Diputació de Tarragona, per reparar esquerdes i despreniments, segons un conveni signat el gener de 2013. Per altra banda, al setembre de 2014 han començat les obres de rehabilitació del Celler Cooperatiu de Montblanc, també de Martinell, pressupostades en 1 milió d'euros, a càrrec també de la Diputació i de fons europeus.

En aquest apartat, com hem fet en els anteriors articles de *Mnemòsine*, també tractem aquells projectes museístics en curs amb un notable lideratge de la Generalitat. Ja hem fet esment del Centre d'Art de Pintura Catalana Carmen Thyssen-Bornemisza de Sant Feliu de Guíxols a l'apartat de

Barcelona i del Museu Casteller de Valls al de museus locals. Ara només ens queda examinar com està el projecte del Museu del Còmic i la Il·lustració. El projecte, previst per a l'edifici de l'antiga fàbrica CACI de Badalona (per això el projecte ara rep el nom de Centre de les Arts del Còmic i la Il·lustració, CACI), segueix encallat per manca de finançament, sobretot després que la Generalitat paralitzés la inversió promesa (8 milions d'euros) per iniciar la primera fase del projecte. L'Ajuntament de Badalona va invertir 3,4 milions d'euros en la rehabilitació de l'immoble en el marc del FEIL (Estat). El gener del 2013 l'Ajuntament i el sector promotor del projecte (FICOMIC, APIC...) van acordar impulsar una fundació –un cop assumit que el CACI no serà un museu nacional públic de la Generalitat– i van demanar recuperar el diàleg amb la Generalitat. Tot i que el conseller insisteix a l'abril que el projecte no és sostenible tal com està plantejat, el mes de juliol del 2013 es fa públic un acord entre el Departament de Cultura, l'Ajuntament, FICOMIC i APIC per constituir un equip per iniciar la recopilació dels fons a partir de col·leccions públiques i privades existents al país, apostant per tant per prioritzar el contingut (els fons) i posposant el continent. Les parts segueixen reflexionant sobre el model de gestió i volen abaratir el Pla director, fent-lo més auto-sostenible. La data d'obertura del centre, prevista per 2014, es posposa almenys al 2016. L'agost del 2013 la conselleria revela que la comissió d'experts estarà aixoplugada per la Biblioteca de Catalunya, que com a centre propietari d'un fons notable de còmic liderarà la fase de creació del fons i la catalogació i conservació d'aquest patrimoni. La Biblioteca de Catalunya, el juny del 2014, revela que estan fent un cens de fons. Calculen que a finals d'any tindran censats un centenar de fons. I proposen un portal web per donar a conèixer tot aquest patrimoni. Mentrestant, però, segueix la dispersió d'obra a Catalunya, sobretot per part dels autors, que es veuen impel·lits, per raons econòmiques, a alienar els seus originals a col·leccionistes o a altres administracions, amb el perill que es creïn petits museus, centres o fundacions de caràcter local i poc sostenibles. Un exemple recent (octubre del 2014) el tenim en la donació de Joan

J. Guillen del seu fons a la Biblioteca Nacional de Espanya, que adquireix el compromís de difondre la seva obra. Un altre exemple, anecdòtic si es vol, però il·lustrador de la situació. Existeix una proposta d'obrir un museu del còmic a l'antic edifici del consolat danès, propietat de la Diputació de Barcelona, al districte de Gràcia (Barcelona). L'entitat Grup d'Estudis Coll-Vallcarca va presentar la proposta al districte el març del 2013. El fons és la col·lecció de l'Associació Museu del Còmic i la Il·lustració, que té un espai provisional al carrer Santa Carolina i que fa anys havien exposat el fons al castell de Montjuïc.

MUSEUS PRIVATS I FUNDACIONS

Els museus i centres afins privats inaugurats el 2013 i el 2014 han estat els següents. El juliol del 2013 va obrir al públic la **Fundació Perramon de Ventalló** (Alt Empordà), un nou museu que conté 138 obres de pintura i escultura d'art català contemporani de vint-i-vuit artistes (entre d'altres, Guinovart, Cuixart i Subirachs), molts d'ells vinculats a la comarca. El 17 de juny de 2014, després de mig any d'obres, es va inaugurar a **Figueres el Museu de l'Electricitat**. Es tracta d'un petit museu creat per la Fundació Endesa ubicat en un antic magatzem de la Hidroelèctrica de l'Empordà que exposa més de cinc-centes peces procedents del fons històric de la companyia.

Pel que fa a Barcelona, el novembre del 2014 es va inaugurar el **Museu Gastronòmic**, un espai privat que combina restaurant i una àmplia exposició permanent destinada a transmetre el valor cultural de la gastronomia catalana i dels seus productes autòctons més emblemàtics. L'exposició es compon de panells visuals amb textos, mapes i fotografies, i de diverses escenificacions que recreen espais (com una taverna) per recrear el hàbit de consum, els costums, les festes, etc. L'equipament també disposa d'un Espai Taller i un Espai Tast. Des del 5 de març de 2014 es pot visitar part de la magnífica col·lecció de mobles antics de la **Fundació Ramon Pla Armengol** en unes sales habilitades (300 metres quadrats) al Mas Ravellat-Pla,

el palauet de la família Pla situat al Guinardó, a Barcelona. Es tracta d'una selecció d'una cinquantena de peces del total del fons (826 objectes). La Fundació ha arribat a un acord amb l'Ajuntament per obrir al públic els jardins, que van ser expropiats pel consistori el 1989. Sembla que l'Ajuntament ha renunciat a negociar la cessió o compra de la col·lecció i l'immoble. La rehabilitació de l'immoble, necessària per mostrar tota la col·lecció, anirà a càrrec de la Fundació. El novembre del 2014, l'empresa automobilística japonesa Mazda va obrir, a Barcelona, davant del Born CC, el **Mazda Space**, un espai de 2.000 metres quadrats que hostatja una exposició permanent de cotxes històrics de la companyia i que ofereix exposicions temporals i altres esdeveniments culturals. Altres museus privats de Barcelona han estat objecte d'ampliacions. El **CosmoCaixa** (el Museu de la Ciència de Barcelona, de La Caixa) ha instal·lat, el novembre del 2014, a les seves sales, el contenidor-laboratori de la històrica base antàrtica espanyola Joan Carles I. El mòdul, que és l'original i que ha estat cedit pel CSIC i traslladat des de l'Antàrtida, ha estat restaurat i museïtzat per tal de relatar les activitats que s'hi feien. La **Fundació Miró** (Barcelona) ha incorporat un nou espai expositiu a un pis de Bellvitge (l'Hospitalet), que anomena Espai 14-15, una mena de continuació del seu Espai 13. Des de setembre del 2013, hi programa noves instal·lacions del cicle Arqueologia preventiva, sobre la història i la memòria, a càrrec del col·lectiu Lafundició. El **Museu Europeu d'Art Modern (MEAM)**, que va obrir al públic el juny del 2011 al palau Gomis de Barcelona, ha renovat la seva museografia. Des del mes d'abril del 2013, es pot visitar la nova exposició permanent, anomenada *Un segle d'escultura catalana*, consistent en tres-centes escultures catalanes figuratives de vuitanta creadors de la segona meitat del segle XIX i del segle XX, procedents del fons de la Fundació de les Arts i els Artistes (propietària del museu) i de nombrosos préstecs. La nova mostra substitueix l'exposició inaugural, principalment pintura del fons propi de la Fundació. El **Museu del Modernisme Català** (Barcelona), pertanyent a la família Pinós i obert al carrer Balmes de Barcelona l'any 2010, va ampliar el mes de març del 2013

la col·lecció permanent amb trenta noves peces recentment adquirides, i que se sumen a les quatre-centes obres de la col·lecció (tres-centes exposades). Posteriorment ha adquirit vint-i-cinc obres i ha ampliat la seva exposició permanent amb divuit d'aquestes. El nou muntatge es va inaugurar el març del 2014.

L'1 de febrer de 2013 la **Fundació Vila-Casas** va presentar la reestructuració de les seves col·leccions permanents al Palau Solterra de Torroella de Montgrí (Museu de Fotografia Contemporània) i a Can Mario de Palafrugell (Museu d'Escultura Contemporània), amb noves obres d'artistes catalans recents. També va anunciar la renovació de l'exposició permanent de Can Framis de Barcelona, que s'ha materialitzat el setembre del 2013. És la tercera renovació de la permanent des que va obrir el 2009 i inclou 226 obres, vint-i-cinc noves adquisicions

Des del 2 de febrer de 2014, Cornellà de Llobregat acull el **Museu de les Matemàtiques de Catalunya (MMACA)**, una iniciativa promoguda per un grup de professors de matemàtiques aplegats a l'Associació per a la Promoció i la Creació del Museu de les Matemàtiques de Catalunya, creada el 2007. L'entitat fa temps que organitza exposicions itinerants (a més de quinze municipis) i activitats per popularitzar aquesta ciència de forma lúdica i didàctica i que buscava seu permanent. Actualment, disposen de dues exposicions itinerants de gran èxit entre els escolars (com la realitzada al Museu de la Pell d'Igualada l'abril del 2013). L'associació ha creat els materials necessaris, que són peces (reemplaçables) per ser objecte d'experimentació, aprenentatge i manipulació per part d'usuaris i visitants. Per fi disposen d'una seu estable perquè l'Ajuntament de Cornellà ha cedit a l'associació la segona planta (cinc sales, 300 metres quadrats) del Palau de Can Mercader –seu del museu municipal. En aquesta seu presenten l'exposició permanent *Experiències matemàtiques*, que correspon a la mostra que ha itinerat els darrers anys. Es dona la circumstància que en paral·lel l'associació negocia una altra seu del museu amb l'Ajuntament de Sant Cugat, la qual cosa ha provocat una certa confusió i un creuament de malentesos i declaracions

entre tots dos municipis sobre qui hostatja la seu del MMACA. Segons el full de ruta de la mateixa associació, la permanent de Cornellà és un pas previ, però la seu permanent del museu estarà a la casa Jaumandreu (Villa Felisa) de Sant Cugat del Vallés, que l'Ajuntament habilitarà com a seu del nou equipament. L'associació assegura que els dos projectes són complementaris i es declara capacitada per gestionar tots dos equipaments.

Des del mes de febrer del 2014, Olot (que té quatre museus oberts, un dels quals és el Museu del Sants, dedicat a la imatgeria religiosa i tradicional) disposa d'un nou centre permanent: el **Centre d'Art del Pessebrisme**, impulsat per l'Agrupació Pessebrista d'Olot amb la col·laboració de l'Ajuntament, la Diputació, la Generalitat i la Federació Catalana de Pessebristes. El centre s'ubica a l'Escola d'Arts i Oficis del Pessebrisme, consta de tres-centes obres (se n'exposen setanta-cinc) i estarà obert els caps de setmana (visites concertades entre setmana).

El 18 de juny de 2014 es va reobrir a la visita la **pedrera romana del Mèdol** (Tarragona), que inclou un nou centre d'interpretació. Tot el conjunt ha estat objecte d'una profunda remodelació i restauració durant més d'un any a càrrec de la companyia Abertis. Abertis és la concessionària de l'autopista AP-7, que inclou la finca, i hi ha invertit 1,5 milions d'euros, arran de l'acord signat amb la Generalitat i l'Ajuntament de Tarragona el 2013. S'ha senyalitzat el jaciment i s'han creat uns miradors a la part alta. S'han ampliat els recorreguts museïtzats amb nous sectors excavats, a càrrec de l'ICAC. En total, es poden visitar 11 hectàrees. El Centre d'interpretació s'ubica a l'Àrea de servei El Mèdol de l'AP-7 i té una sala de projeccions per a cent persones. També s'hi pot accedir des de la N-340. El 5 d'abril de 2014 es va inaugurar al **castell de Castellet**, al parc del Foix (Alt Penedès), que és la seu de la Fundació Abertis, el nou Centre Unesco de la Biosfera dels Ecosistemes Mediterranis.

Altres actuacions han tingut lloc en el patrimoni eclesial, tot i que sovint han tingut la participació del sector públic o els béns formen part de consorcis públics. El 8 de març de 2013 va ser

inaugurat el **Centre d'Interpretació del Monestir de Ripoll**, situat a la capella de la Congregació i a l'antiga sagristia del monestir de Santa Maria. Es tracta del tercer centre d'interpretació que forma part del projecte Terra de comtes i abats del Ripollès, que ha impulsat el Consorci Ripollès Desenvolupament, iniciat el 2010, en diversos espais del bisbat de Vic. Els altres dos centres són el del Mite del Comte Arnau de Sant Joan de les Abadesses i el de Montgrony (a Gombrèn), dedicat a la llegenda patriòtica d'Otger Cataló, inaugurat el març del 2012. Als centres també cal afegir-hi el camí ral de Campdevànol. Totes les intervencions han tingut un cost de quasi 4 milions d'euros (el centre de Ripoll n'ha costat 1,5). El consorci ha encarregat la promoció turística conjunta i integrada dels centres a l'empresa Transversal. El nou centre de Ripoll -per estalviar recursos- també acollirà, als baixos, l'oficina de turisme, fins ara al Museu Etnogràfic de Ripoll. Per la seva banda, l'Abadia de Montserrat va inaugurar, l'octubre del 2012, l'**Espai Audiovisual titulat Montserrat Portes Endins**, un nou centre d'interpretació situat al costat de l'oficina d'informació, que presenta la muntanya de Montserrat, el monestir i el santuari de la Mare de Déu des de tots els vessants: com a espai natural, cultural, històric, artístic, espiritual i identitari. Es tracta d'una proposta museogràfica de 400 metres quadrats que aposta per l'experiència sensorial i multidimensional que fa un recorregut de prop de mil anys d'història a través de vuit àmbits i quatre audiovisuals de 75 minuts elaborats en vuit llengües. El cost ha estat assumit per l'empresa que gestiona els serveis del santuari: L'Agrícola Regional SA (LARSA). El 13 d'abril de 2013 es va inaugurar a Verdú la **casa natal de sant Pere Claver** com a refugi per a pelegrins que fan el Camí Ignasià, impulsat per la Companyia de Jesús, que forma part dels equipaments i de la ruta contra l'esclavatge.

En el capítol de projectes, hem d'esmentar els següents. Un grup de professionals i especialistes en efectes especials cinematogràfics han llançat la proposta de crear un **SFX Museum (un museu dels efectes especials)**, que es podria ubicar a la vila de Sitges, que com és sabut és la seu del Festival

de Cinema Fantàstic (fins i tot ja han proposat la seu: l'edifici de Miramar). La **Fundació Brossa** segueix buscant un espai expositiu per mostrar de forma permanent el llegat de l'artista Joan Brossa. El 2011 van haver de tancar l'anterior seu del carrer Provença per raons econòmiques. Des del 2012 tenen la seu provisional a l'espai escènic Joan Brossa, a la Seca (Barcelona). Allà hi tenen un despatx, mentre que el fons (66.000 peces) està dipositat al MACBA. La Fundació ha demanat a l'Ajuntament un espai; de fet han demanat la part de la Seca no ocupada per l'actual teatre.

Una de les notícies que han trasbalsat el panorama museístic del país es la possible creació d'una mena de franquícia del **Museu de l'Hermitage** a Barcelona. La notícia va saltar als diaris el 13 d'octubre de 2012 i des de llavors el projecte ha estat envoltat d'una gran opacitat. Una societat privada és la promotora del projecte, que consistiria a obrir un nou museu amb una col·lecció cedida durant trenta anys pel famós museu de Sant Petersburg (Rússia) i que s'instal·laria en un edifici portuari catalogat de tres naus (2.326 metres quadrats en total) situat al Port, molt a prop de l'hotel Vela, i per tant en una zona turística exclusiva i de luxe. L'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya han negat repetidament qualsevol relació amb el projecte i han reiterat que no hi posaran ni un euro, però el consideren bo per a la ciutat i el país. En qualsevol cas, el propietari de l'immoble és un consorci públic, el Port de Barcelona, i l'Ajuntament haurà de validar la reforma urbanística i el projecte (és un edifici catalogat). Per la seva banda, la Generalitat va publicar al DOGC "*l'Acord d'intencions per a la implantació del Museu Hermitage a la ciutat de Barcelona*" el 28.12.12 (sense consultar la JMC) en què "el Govern català es compromet a donar el suport necessari per impulsar l'execució del projecte". El conveni amb el museu rus va ser firmat a Moscou pel mateix president de la Generalitat i pel conseller de Cultura l'1 de novembre de 2012. Mentrestant, l'Ajuntament adoptava una posició pública de distància. El setembre del 2013, després de mesos de silenci, es va fer públic el fitxatge del museòleg Jorge Wagensberg per

dissenyar i elaborar els continguts museogràfics. Wagensberg ha negat repetidament que el museu sigui una franquícia. El mateix mes la conselleria informava que el museu tindrà un representant de la Generalitat i que supervisaria la selecció d'obres. L'octubre de 2013 es va saber que financers russos, llatinoamericans i àrabs, així com un banc andorrà, invertirien 30 milions d'euros dels 100 que costaria el projecte. I enmig del degoteig d'informacions, han transcendit ubicacions alternatives. El gener del 2013 s'especulà sobre la possibilitat que el museu s'instal·lés a la facultat de Nàutica. I l'abril del 2014 es va publicar que la seu del museu seria l'edifici de la Nova Duana del Port, de titularitat estatal, davant de l'MMB i de Colom, més a prop dels molls dels creuers i dels iots.

Altres projectes que s'han conegut en els darrers anys es poden considerar pràcticament cancel·lats. L'Obra Social Caixa Penedès va suspendre la construcció del **Museu Espai Subirachs** a Barcelona, a causa de la crisi. L'acord de creació es va signar el 2001. La seu del museu, de 4.000 metres quadrats, havia d'estar al carrer Princesa, prop del Museu Picasso. Les obres es van iniciar el 2009 però no van tenir continuïtat. Amb la mort de l'escultor, el 2014, la idea ha estat recuperada per l'Ajuntament de Barcelona, sense cap concreció, de moment. El projecte del **Museu del Motor**, dedicat al circuit de Montjuïc, que impulsava l'Associació Clàssic Montjuïc –uns aficionats a les carreres de bòlids– a l'antic restaurant La Pèrgola de Montjuïc, a Barcelona, ha quedat en no res en anunciar-se per sorpresa l'enderroc de l'immoble, en estat de ruïna. Els promotors es van assabentar pel diari (maig del 2014) de l'enderroc, després d'estar vuit anys dialogant amb l'Ajuntament sobre el seu projecte. L'equipament hauria inclòs l'arxiu de la família Permanyer, els fundadors de Montesa. L'edifici va ser enderrocat el desembre de 2014, en el marc de la reformes del projecte de l'Esplanada dels Museus.

Pel que fa a l'antiga tèrmica de **Sant Adrià de Besòs** (coneguda com les **Tres Xemeneies**), en desús des del 2010, la seva propietària, Endesa, va començar a enderrocar el novembre del 2012 les

parts de l'edifici i de l'equipament no afectades per la protecció decidida pels veïns en referèndum el 2008, que abastava la sala de turbines (no les turbines, que han estat retirades) i les tres xemeneies, que amb la seva alçada de 200 metres, defineixen l'*skyline* barceloní. L'enderroc és una operació molt complicada i no acabarà abans del 2016. Mentrestant, encara no hi ha una proposta sobre el seu futur. Inicialment es va parlar de convertir-lo en Museu de l'Energia. Per això hi ha sectors crítics amb el desmantellament del complex, perquè només s'ha permès la conservació d'una part. Cal pensar que l'immoble pertany a una peça molt gran de 28 hectàrees pertanyent a diversos propietaris en una zona calenta urbanísticament parlant. Els defensors de la opció museu fan paral·lelismes amb la Tate Modern de Londres. Però el cert és que no hi ha cap proposta museística sobre la taula, si descartem l'anècdota que el desembre de 2013 una delegació xinesa va visitar la tèrmica, interessada a buscar seu per a un museu de la cultura xinesa a Europa.

LA XARXA D'ESPAIS DEL MEMORIAL DEMOCRÀTIC

Els espais de la xarxa del Memorial Democràtic (institució de la Generalitat creada per llei el 2007 però que des del 2011 pateix una profunda davallada) estan en una situació delicada. Els centres de la xarxa (creada com a tal el febrer del 2010) no es reuneixen i el MD no la lidera. El suport tècnic i econòmic del MD pràcticament ha desaparegut i molts centres d'interpretació han passat a ser simples extensions de museus. La seu central del MD, ubicat a la Via Laietana de Barcelona, va tancar el febrer del 2011. Des de llavors, s'han succeït les propostes de nova seu a Barcelona, atès el rebuig de les entitats memorialistes a la proposta de convertir el castell de Montjuïc en la seu permanent (a causa de la seva poca centralitat urbana). La seu definitiva s'obrirà el desembre del 2014 al carrer Peu de la Creu, 2, de Barcelona, a tocar el MACBA, on hi havia anteriorment el Grup 62. La Generalitat ha llogat l'immoble, que ha hagut de ser sotmès a una austera rehabilitació interior a

càrrec de la Generalitat. La seu inclourà, a més de les oficines del MD, una exposició estable, una petita sala d'actes, una petita sala de temporals i el centre de documentació. S'aprofitaran elements expositius de la seu de Via Laietana. L'exposició estable haurà d'esperar al 2015. Durant aquests anys les exposicions i activitats del MD s'han realitzat a Montjuïc i a l'MHC.

Malgrat la paràlisi del MD, la xarxa d'Espais del Memorial al territori, impulsats per la seva administració titular (la local), han sumat nous centres o s'ha ampliat el relat museogràfic d'alguns dels existents. El 23 de març de 2013 es va obrir al públic el refugi antiaeri de la rambla de Gavà, que gestiona el Museu de Gavà (municipal). El 14 de març de 2013 es va inaugurar la museïtzació del Centre d'Interpretació de la Guerra Civil Ermengol Piró d'Alcoletge (Segrià), dedicat principalment al front del Segre. El projecte ha estat elaborat per la Universitat de Lleida i ha estat impulsat per l'Ajuntament d'Alcoletge amb el suport de l'Ajuntament de Lleida i amb un ajut FEDER. Un any després, el 6 de juny de 2014, s'ha obert al públic l'espai restaurat de les galeries o trinxeres cobertes del Tossal dels Morts. Les obres d'adequació del Tossal han costat a l'Ajuntament 305.000 euros (amb una subvenció de la UE de 215.000 euros). El projecte ha consistit en la restauració de les trinxeres i en la creació d'accessos, senyalització, enjardinament, àrees de descans i parc infantil, com a complement del Centre d'Interpretació. El 20 d'agost de 2013 es van inaugurar les noves instal·lacions del Camp d'Aviació de la Sénia, creat el 2008, consistents en l'adequació de la caserna i del refugi antiaeri i l'exposició de la reproducció de l'avió Policarpow I-16. La Diputació de Barcelona va inaugurar, el 21 de novembre de 2014, la senyalització del Camp de Concentració d'Horta, les Llars Mundet i el Palau de les Hores com a espais de memòria democràtica. Més amunt, a l'apartat de museus locals, ja hem esmentat el Centre d'Interpretació Lluís Companys, al Tarròs (Tàrraga, Urgell), inaugurat el 2014. Per altra banda, s'han creat noves rutes senyalitzades dels passos pirenaics de la frontera francesa que recuperen les rutes clandestines

dels exiliats, així com les dels jueus perseguits pels nazis. La Diputació de Lleida, en el marc del projecte Perseguits i Salvats, ha senyalitzat, el 2014, quatre noves rutes, per la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà, l'Alt Urgell i la Cerdanya, amb un total de 151,6 quilòmetres senyalitzats amb espais expositius, plafons verticals i plaques. Els espais de la Batalla de l'Ebre (COMEBE) (cinc centres d'interpretació i el Museu Memorial de la Batalla de l'Ebre de Gandesa), després d'una certa crisi al 2010 i 2011 (amb perill de tancament i reducció d'horaris), han remuntat el vol amb un increment de visitants el 2014, en el marc d'un cert creixement del turisme bèl·lic.

Pel que fa als projectes en curs, el febrer del 2015 obrirà a Agullana (Alt Empordà) un Centre d'Interpretació sobre l'Exili Cultural Català, vinculat al Museu de l'Exili de la Jonquera (MUME). El 24 d'octubre de 2014 l'Ajuntament d'Agullana i el MUME van signar el conveni de col·laboració. La inversió puja a 108.000 euros (la rehabilitació de l'edifici en va costar 63.000 i la museografia en costarà 55.000). El centre ocuparà un espai de 70 metres quadrats al centre d'Agullana i es dividirà en cinc àmbits. A l'apartat de Barcelona ja hem fet referència a l'ampliació del projecte del Turó de la Rovira (bateries antiaèries i barraquisme). Altres projectes anunciats, com el centre dedicat a la retirada del 1939 a les antigues escoles del Pago, Subirats (Alt Penedès), sota l'impuls de l'Ajuntament i el Centre d'Estudis de Subirats, o el nou Centre d'Interpretació Turístic del Memorial de l'Exèrcit Popular de Pujalt (Anoia), també d'iniciativa municipal, pateixen retards per manca de recursos econòmics.

A MANERA DE CONCLUSIÓ

Sense ser exhaustius, i sabent que ens haurem deixat altres espais museogràfics ja oberts o en projecte, som conscients que hem aplegat en aquest llarg article un munt d'iniciatives que palesen que a Catalunya, tot i la cèlebre crisi, s'estan fent molts projectes museogràfics. Per tant, es manté la vitalitat museogràfica que relatàvem

en els dos anteriors articles de *Mnemòsine*. 2013 i 2014 han estat anys clau en què han vist la llum nous museus catalans. Les principals novetats han tingut lloc a Barcelona: el Born, el DHUB, el Museu de les Cultures del Món, Montjuïc, l'Hospital de Sant Pau i la resta d'espais modernistes..., així com els grans projectes de la Muntanya dels Museus i de l'Hermitage. En el costat negatiu, destaca el retard *sine die* de la permanent del Museu Marítim. Al territori, la gran novetat ha estat la inauguració del nou museu Cau Ferrat i Maricel de Sitges. Al seu costat, altres projectes iniciats, com el de Valls, avancen, mentre d'altres, com els de Vilafranca del Penedès, Sant Feliu de Guíxols o Roda de Ter, estan pendents de continuïtat. Mentrestant, a Catalunya han seguit proliferant nous centres d'interpretació, de petita volada, principalment conceptuals com a producte turístic, i molts d'ells finançats per subvencions externes (FEDER, 1% cultural, aportacions de l'Estat i de diputacions, etc.). El que més crida l'atenció són els nombrosos nous projectes en perspectiva, estimulats principalment per les convocatòries FEDER.

Pel que fa als pressupostos ordinaris (programació, personal), han seguit les retallades. Tant en els grans museus com en els petits, s'ha intentat mantenir serveis i activitats disminuint la qualitat de l'oferta; reduint els horaris d'obertura; rebaixant els recursos per a manteniment, conservació i recerca; escanyant les empreses externes de serveis; incrementat preus i serveis de pagament; introduint noves activitats no museístiques, i produint exposicions de baix cost tirant de fons d'armari. Miraculosament, pràcticament cap museu ha tancat. Han proliferat nous centres, però els existents han resistit. La dinàmica de confluència o compactació de diversos centres a escala de gestió i la cooperació entre museus mitjançant xarxes, com a mecanismes de superació de l'actual situació, estan començant a fer tot just els primers passos. També ha continuat la tendència a la pèrdua d'autonomia dels centres, a la Generalitat (per la creació de l'Agència) i als ajuntaments (per la dissolució de consorcis i ens autònoms com a resultat de la nova legislació). I està dominant una certa sensació de resignació davant la pèrdua de

recursos públics cap als museus, que fa que en el sector arrelin de forma acrítica noves necessitats per als museus basades únicament en el producte turístic; l'increment d'usuaris; l'obtenció d'ingressos per serveis, vendes i lloguers; el màrqueting; els productes digitalitzats consumibles via web o mòbils (aplis...); l'assoliment de nous recurs via patrocini privat, i l'agitació a les xarxes socials.

Seguim preocupats, com ja dèiem a l'anterior *Mnemòsine*, per la incessant proliferació de nous museus i centres d'interpretació, sense garanties de viabilitat i sostenibilitat, sense els mínims recursos de personal i manteniment, i sense connexió amb altres museus del seu àmbit temàtic o territorial. No ens cansarem de reivindicar un Pla de museus que estableixi de veritat mecanismes de planificació i que incentivi la cooperació entre els centres, dotant de recursos les capçaleres i els SAM i les respectives xarxes. És l'única manera d'abordar amb èxit el futur de tota aquesta munió de vells i nous centres museístics, que aquest article ha volgut posar sobre la taula.